

کتابخانه
پیشروای
اسلامی

۱۷۱

3

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت کتاب

۲۰۸۳۸۴

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

کتاب مجتبی: ادب المتعلمین، سید محمد تقی میر

مؤلف خواجه نصیر طوسی

مترجم

شماره قفسه ۱۷۶۹

بسم الله الرحمن الرحيم و بسم

برابر باشد و این چنینست و آنچه در کتب که چون عذر جوی و بزرگش بر
 بنائید مؤلف القلوب و مقلب الاحوال موجب رفت و باعث رفت
 ان نیست بلکه سبب انتظام امور دنیوی و اخرویست لهذا اذل
 عباد الله اینای تری منتهی تا لعل ای رساله که موسوم به معینه
 و متقی بعضی از قول بوضوح و ترک معاشرت بود که در کتاب
 آن از جمله معزوران و از القصور بقدرت سر از گناه در فضای زوایا
 اما کی دعای توفیق دایره غریبان سرور و مرقد المال و فاعل البنا
 باشد و چند قصه در ای قسم امر نیست با مثال این خاک و روزی
 ببقیاد و در نهایت بعد و غایت قصور است چه که وجود آن مؤلف
 بوجود مقتضی و رفع مانع مثل تحقق استعداد و حضور حساب
 مشهور است که هر چه بخواهی با آن بجز در حال اشتغال تنویر چهار صد
 تفسیر بر بوده اما در نسخ نظام کل کشف بودن پای علی بحضرت دای
 رب است بلکه لا یشی لاحد من بعدی انتظام یافته تا و

عذر

غیوب و بر این معامله تحقیق کنندگان میکند با وی که میدانند غیوب
 و بر او رسوا میکند و بر او کفر نوی خاشاکش باشد و اخی الله تعالی
 الی موسی من مات تائباً من الغیبه فهو آخر من یدخل
 الجنة و من مات مصرعاً علیها فهو اول من یدخل النار
 و می کرد خدای تعالی موسی را که هر که از دنیا تائب از غیبت بیرون
 آید از اهل بهشت داخل بهشت میشود و بر مصر بر غیبت از دنیا
 بیرون رفت اول از اهل اهل و زنج داخل و زنج میشود و لما رجم
 رسول الله الرجل في الزنا قال رجل لصاحبه هذا قصص
 قصص الكلب في النبي ما معها بحیفة فقال انك تفتشها من قال
 یا رسول الله من حسن حیفة قال ما اصبته من احبها انی من
 روایت آمده که چون رسول خدا مرد بر او طرز ناسنگباران کرد یکی
 از صحابه وی که همراهش گفت ای میت افتاده است بیست سگی بعد
 پیغمبر با ایشان می آمدند تا بمیت حیوانی رسیدند اشاره بایشان کرد
 و گفت بخورید از آن دو کس گفتند از روی تعجب که یا رسول الله چو
 بخوریم میت را حضرت فرمود که خورید از گوشت برادر خود یعنی
 عقیقه کن ای که بر غیبت ملوم میت مرتب است بیشتر از عقیقه
 اکل میت است چه که آن حق الناس نیز هست و اکل میت حق الله است و پس

پیغمبر گفت

در روی عهد قال من اكل لحم اخيه في الدنيا قرب اليه في
في الآخرة فقيل له اكله ميتا كما اكله حيا روايت كرده اند كه هر كه
بخورد گوشت برادر مؤمن را بغير عنيبت كند او را در دنيا نزد يك او
گوشت بدن آن مؤمن را بغير مثال آنرا در آخرت و امر ميكنند كه بخورد
در نجات كند ميتد است چنانكه خوري در حالي كه زنده بود در دنيا و ايجاد
در مذهب عنيبت بپايد است ليكن مؤمن مطلع مخالف است بحدیث
و شواهد بدانكه عنيبت آنست كه ذكر موسی كنی بكم طریقی كه موجب نقصان
باشد بنفس وی یا عقل یا پوشش یا كردار یا گفتار یا نسبت خانه یا طاهر
وی یا بیدن وی یا بگوئی و درازی یا بواله یا بوالده وی یا اكل حیات است یا
بافزندان وی و غیر اینها چنانچه كه مكره و طمع وی باشد و دلیل بر اینها
حدیث است كه از پیغمبر منقول است بر سنده از وی كه عنيبت چیست گفت
ذكر لك اخاك بما يكرهه یعنی مذکور ساختن و صفت كردن
برادر مؤمن را بیک صفت كه بر كاه مطلع شود بر آن از رده كرد و اگر را
گفته است عنيبت كرده است و اگر دروغ گفته بهتان است و از بعضی روایات
ظاهر میشود كه عنيبت منحصر بلباسان نیست بلكه در بر و اشاره متصور است
ذكر جمل عنيبت رسول الله فقيل ما العنبة فقال العنبة توه و اشارت
عائشه بید هالی امرة انما قصيدة فقال اعتنيتها قالت قلت

امراة

امراة انما طوبيلة فقال القضي القضي فلفظت بصفة من
ذكر كردند مرد را در پیش پیغمبر بکی گفت چه او را عاچ كرد پیغمبر گفت عنيبتش
كردی و اشاره كرد عاچ بدست بسوی زنی كه گویا است سمع گفت عاچ
عنيبتش كردی عاچ گفت كه گفتم از برای زنی عاچ باد او كه وی در است
پیغمبر از روی عتاب گفت كه بنده از پیغمبر از دهن آنچه در دهن
بس من بقصد انداختی آن دهن باز كردم پا چو گوشتی از دهن من
برون آمد خدا بطه آنست كه هر فعل و قولي و حالي كه ظاهر سازد عنيبت
آن نیست و مت خواه آن عيب با وی باشد و خواه نباشد و شك نیست كه
عنيبت مؤمن حرام است اما عنيبت فاسق خواه موافق باشد و خواه مخالف
بعضی علما چنانكه كرده اند كه حقیقت عنيبت مذمت است و فاسق خدا و
رسول می مذمت كرده اند پس جایز است و بعضی دیگر منع آن كرده
بو كسطه روایتی كه سوره فرمود لا عنيبت للفاسق یعنی عنيبت نمكنید فاسق را
و این وقتی است كه كل لا در لا عنيبت بمعنی نهی باشد و اگر بمعنی لای نفی
باشد معنیش آنست كه مذمت فاسق عيبت نیست خوشا حال مؤمن كه
بفضل الهی بر كنجی چنانكه عزالت در آید كه عنيبت فاسق نیز بر ولازم نیست
اگر چه شرعا لازم باشد چه كه تافس كی اطلاع بهم نرسد عنيبتی مخرج
فصل سیم در بیان عنيبت عقيب عزم شروع حرامت قال البیضا

من ملک غضبیه و قاه الله عذابہ سحر فرمود که هر که مالک غضب
 خود شد یعنی بر کسی جاری نکرد و نگاه میدارد خدای تعالی ویرا از عذاب خود و قال
 رجل رسول الله ص افری بعمل قال لا تعصب ثم اعاد علیه فقال لا
 تعصب مردی گفت بر رسول خدا امری مرا بگو که مال بران داشته باشم
 پیغمبر فرمود که غضبناک متوین یعنی خشم خود جاری ساز باز آن سائل می
 سوال کرد باز پیغمبر همان جواب فرمود یعنی خشم خود فرو خور قال
 الصادق ع الغضب مفتاح کل شر امام جعفر صادق ع گفت اگر
 غضب کلید هر شر است و قال ص اذ اغضبت فلیتوقنا بالماء
 فان الغضب من النار پیغمبر گفت هرگاه غضبناک شوی خود
 را نگاه دار از اجرائی آن قال ص من کظم غیظا ولو شاء ان یمضه
 امضا املا الله قلبه امضا و ایمانا پیغمبر فرمود هر که خشم خود را
 فرو خور و در حالتی که اگر اراده کند که جاری کند غضب خود را تو او
 بر میکند خدای تعالی و را از نور ایمان از عذاب دنیا و آخرت از نور ایمان
 و قال ص ما جع عبد جرعة اعظم اجر من جرعة غیظ کظمها ابتقا
 وجه الله قال الله تعالی و الکاظمین الغیظ پیغمبر فرمود که نشوید
 سب کسی جرعه عمل صالحی را که عظیم تر باشد مرزا و پیش خدای تعالی
 از جرعه خشی که فرو خور و آنرا بوی کظم طلب رحمت خدا میدهد کرده

ای عمل

این عمل سحر
 کور قلن که فرموده و الکاظمین الغیظ یعنی از جمله صفا و کمال مؤمنان
 است که خشم خود فرو خورند و قال ص البیضا ابو یحیی احمد
 ان یكون کابی صمیم قالوا و ما ابو صمیم قال رجل کان منکم
 اذا اصبح یقول اللهم انی اتصدق الیوم بعرضی علی من ظلمنی
 پیغمبر گفت با صمیم خود که آیا عاجزید که متصف بصفاتی صمیم
 باشید پرسیدند که چه کسی است ای صمیم گفت مردی بود در میان
 جماعتی که پیش از نماز بوده اند هرگاه شب را بیهوشی آورد میبخت ای
 بدرستی که من تقدی کردم بتو ای که از دریدن پرده عرض من از برای
 من ایی روز حاصل میشود یا حق که از جانب من لازم میشود بر کسی که
 امروز پرده عرض مرا بدرد که در حدیث آمده که امام حسین ع با جمعی شریسته
 بود غلام وی کارش را سر کرد در دست داخل شد از دهشت یا از غفلت
 پایش بجائی بند شد که از رفتن رد شد و بر سر امام حسین ع افتاد
 و آنش کرم بر سر و رو و سینه مبارک آن حضرت روان شد غلام ازین گفت
 و الکاظمین الغیظ حضرت گفت خشم خود را فرو خوردم بعد از آن اعلام
 گفت و العافی عن الناس یعنی مؤمنان مؤمنان موصوفند
 بعفو و کرم دن از گناه گناه گان امام گفت عفو کردم باز اعلام گفت
 و الله یحب المحسنین یعنی خدای تعالی دوست میدارد نیکوکاران را

خشم خود را از امام گفت از آنکه کردم خالصا الوجه الله و نیز در حدیث آمده
که امام ع با جمعی از بزرگان ایستاده بودند تا صبح بوی رسید از شدت غضب
بیابانه سیل بر روی مبارکی زد و بختان خواستند که ویرانند اما
منع کرد و بعد از آن مدتی بنای صبر کرد و گفت قادریم بر آنکه بخواهیم تا بختان ترا
دزدیر با خاک مال کنند اما نمیکنیم و قادریم که از ظلم تو بخیف بفرمایم تا رویت از
شکوه کنم تا دما را از تو بر دارم اما نمیکنیم و قادریم که سحرگاه رویدرگاه قبول کنند
دعای مظلومان کنم تا حضرت متعجب حقیقه از انتقام من کشد لکن نمیکنیم و قادریم
بر روز قیامت در پیش جدم از تو شکایت کنم تا مستحق روز جزا بشویم اما نمیکنیم
خدا کوه باشد و منو مناجات که اگر حق جل و علا امر باشد شفاعت
مشفوعی از من اول کسی را شفاعت کنم تو باشی مردی کان مکرک بر درخت
و بر روی باختم اگر این دایم کی موی عید وقال الغضب یفسد الایمان
کما یفسد الصبر العسل یغیر گفت غضب فاسد میبازد و نافع میکند ایمان را
چنانکه فاسد میبازد عسل را و یغیر عسل را یا آنکه غضب حلاوت ایمان را بر
طرف میکند چنانکه غضب محروم میشود از لذت مناجات و ذکر
را و دنیا را بجز قاضی الحوائج چنانکه صبر حلاوت عمل را میبرد قال رجل یا
رسول الله ای شئی استند قال غضب الله قال فما یبعدنی عن غضب
الله قال ان لا تعضب مردی پرسید از پیغمبر که یا رسول الله چه چیز تحت

و دشوار

و دشوار تر است پیغمبر گفت غضب خدای تم و گفت چه چیز خدا را دور میکند از
غضب خدا پیغمبر فرمود که خود را از غضب بفرمای از چارهای ساختن غضب
نگاه داشتن و روایت درین باب بسیار است یکی کافیه دلی که پیدا
بدانکه غضب احرست فی نفسه در نهایت شدت حضرت باطنی چنان
بپیچید معلوم میشود و بایستی صید از دوا خود را بریدن مردم و در شتام
دادن و فحش گفتن و زبانه زدن از هر باب کردن و برگردان و
حد و قصدائی بد و شتمانت و زدن و بر عزم فاسق کردن هر
خلاتی و در بدن برده ایشان و خوشحال شدن بمصیبت مغمضوب
و عینا کشیدن بشادی وی و هر یک از این امور محرم است البته بسی
بر مومن یکی از دواها و جز نظر بظهور غضب لازم یکی آنکه بیروت ریاست
دافعه حرارت غریزی است که از افروختن آن اگر چه بالکل نندفع
نشود دوم آنکه بجز در عالم آن مرض را از عروق و اعصاب بیرون آورد
مثل آنکه بصورت غره آن کند که اعلام مرتبه اش غالب بر مغضوب شدن
در زمان قلیلی با امکان وقوع بسبب آن علیه عفو در دنیا کند
مراتب از تغلبی سخت تر و دشوار تر باشد هرگاه در دنیا از موی
مغنه ممکن باشد پس در آخرت که خانه انتقام است و عظم تر از آن
در دنیا در اید حال چگونگی زخا اید و اگر بسبب این دوا دفع غضب نتواند کرد

عذابان

بار پناه و انجا به رگاه و مسکن در خانه کان از شره و بوی کشیده ای و از باده من
 الرجیم آنشقی را از خود دور کند که هرگاه هر باطن انسان سر مزید از حیل
 اغوا را آن استدر شتره من اندرست و همچنین نمک باطنای نور وضو انشقی
 فرو نشاند چنانکه در حدیث آمده است بالقبام و بالقعود اگر قائم است و اگر
 نشسته است قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم و جد شینا من فلیلصق خده بالارض
 پیغمبر گفت هر کس که بیاید بر از غضب در نفس خود بیاید که چنانچه در روایت
 بر می آید یعنی بجهت کندی بر زمین کوباید که حرکت درین آن باشد که هرگاه انسان از کثرت
 بر خاک کوفته و مواضع حکمت بنده بر آید سنگت که در نفس بهر سدا از غلبه
 کشتن آشی که بر لب نجات یابد **فصل چهارم** در بیان کذب بداند کذب
 جمیع باب حرامست مگر بوسیله ضرورتی جائز شود قال الله تعالی و اجنبوا
 قول الزور یعنی اجتناب کنید از مومنان از کلامی که متضمن کذب
 قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم و الکذب فانه مع الفجور قال الترمذی پیغمبر گفت
 پیغمبر بداند کذب بوسیله آنکه کاذب با اهل خیر در روز جزا خواهد بود
 و قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم الکذب باب من النفاق گفت پیغمبر که دروغ در
 یعنی نه است از نفاق که آن اظهار ایمانست با اخفای کفر و قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم
 و یل للذین یحدثون کذب لیضل الناس و یل له و یل له
 و یل له پیغمبر گفت و یل برای کسانی که مادیست که تخلف میکنند بر سبیل دروغ

تا بماند

تا بخزند خلایق از سخن دروغ وی و یل از برای او است و یل از برای او
 و یل از برای او است قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم فی تخلف الکبیر الکبیر الا و قول
 النور پیغمبر در وقتی بیان فرمود که کثرت آن کبیره را و گفت بداند که از
 جمله الکبیرا است سخن دروغ و روایت درین باب اکثر از آنست که پیغمبر
 توان معلوم نمود بداند که پیغمبر معلوم شده که کذب در حالتی از نفس
 میشود که هر چند سبب بعینه دروغ و بیحقیقت باشد چنانکه در بدیدار بوسیله
 مخالفت حواسی از درک احوال عالم ملکوت محرومست همچنین در خواب
 بسبب پوشیدن آن حالت دل وی از درک آگاهی بهره مستند **فصل پنجم** در بیان
 حدیث عالم ولی ترا می شنید و باری که کل اقا و فی جائز است کذب که از کتب
 فساد و حادثه که غیر از آن کذب عظیم تر باشد و این از قبیل منکر است
 که در وقت ضرورت جائز میشود اگر چه آن فی نفسه حرامست قالت امیر
 کلثوم مادر حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فی شی من الکذب الا فی ثلث الرجل
 یقول القول یرید الاصلاح بین اثنين و الرجل یقول فی القول یرید
 و الرجل یحدث احرا تده ام کلثوم رضی الله عنهما وایت میکند از رسول
 که آنحضرت دروغ گفتی رخصت نداد مگر در سه جا مثل کسی که اراده دارد که
 خصوصیت متخاصمین را اصلاح کند و آن بیدروغ صورت بنده در پس حایر است
 بکند یا آنرا اصلاح کند یا کسی را حرب یا دشمنی اگر راست گوید دشمنی بروی ظفر

یا بدینست که اگر کسی را بگوید که بکند راه طهر و سخن را ببرد و یا کسی باری خود را بکند
 بگوید که بکند که فایده ببرد که عظم از مفسده کذب باشد پس کذب
 با وی جائز است **نیز** زنان چون ناقصات عقل و دینند که اگر مردان راه ایشان
 گرفته **حاصل پنجیم** در بیان ریای بداند که ریای عظمی که از سبب بلکه و لطیفه
 ترکست قال الله تعالی کان یحیی الیقا سربیه فلیعمل عملاً
صالحاً ولا یشترک بعبادته سربیه احداً یخف و الله اعلم خدای تعالی
 میفرماید که هر که امید و ارادت بملاقات رحمت پروردگار خوش بجا آورد
 علی از روی اخلاص و شریک نگیرد بکند در بندگی پروردگار خود دیگر را بیفزاید
 ریای کند و قال النبی ص انا اخوف ما اخاف علیکم الشریک الا صغر
کالا فیل ما هو قال الربا یفر گفت ترسناکترین عمل را من میترسم از
 مشرک آن بر شما شریک که چکیت پرسیدند که آن چه عمل است گفت ریای
و قال النبی ص یقول الله عز وجل یوم القیمة اذا جاز العباد باعمالهم
لکم اذ هبوا الی الذین کنتم ترءون فانظر و اهل تجدون **عندهم**
 پیغمبر گفت که حق سبحانه و تعالی روز قیامت خطای ریایکاران میکند
 در وقتی که صالحان از بنف جزای عمل مشرف میسازد که ای ریایکاران
 بروید و جزای عمل خود را از آن کس طلب کنید که بواسطه قدر و منزلت
 در نزد ایشان مبالغه در عبادت و عبادت آنها میفرمودید و بینید که میباید

در بنی

در پیش ایشان جزای عمل خود را بیفزایید و صلاح اولی و آخری
 در آن روز بحال خود در مانده اند که پروای دیگری باشد و قال النبی ص
استعبدوا بالله من حب الخزی قبل ما هو قال وادی
جلتم اعداء الفقراء المرأی قال الله تعالی من عمل لی عملاً شریک
فیده عیری فمولا لکله و انما منه بری و انما اغنی الاغنیاء عن الشریک
 پیغمبر گفت بنده برید بخدا از جاه رسوائی پرسیدند که چه چاکست
 گفت وادیت در جهنم که آفاده کرده اند بواسطه افروانی که ریایکاران
 و حضرت حق سبحانه و تعالی که هر که عبادت من کند و دیگر برادران
 شریک از همه از برای آن واقع شده اند از برای من و من از اینچنین
 عمل بزارم و من غنی ترین اغنیایم از شریک داشتن و قال النبی ص
لا یقبل الله عملاً فیه مقدار ذرة من ریای پیغمبر گفت بجز بجز قبول
الهی بجز علی که در و بقدر ذره از ریای باشد و قال النبی ص ادنی
الریا شریک پیغمبر گفت سهل ترین ریای شریکست و قال عیسی علیه السلام
کان یوم یصیوم احدکم فلیدعی رأسه و لحیته و یمسح بشفیه
لکیلا یری الناس الله صاع و اذا صلی فلیرخ ستره یا به فان الله
تعا تقسم النعمان کا یقسم الزرق عیسیه گفت بخواریتی در روزی
 که یکی از شما صایم است چه بکند و رویش و لباسهای خود را نامردم ننهد که

و می هاست و هرگاه یکی از شما نماز کرد و در پیشگاه او در خلوت عبادت کند
 و توبه و استغفار و عبادت و هرگاه شاید موجب مدح و تنای وی شود
 چه که خداوند تبارک و تعالی می کند تا در خلوت چنانکه قمت روز بر این جهان که
 هر کسی را در روز اول از روی هرزه ایست بچینی از تمام هرزه ایست و آنچه
 روزی و تنای برای هر کسی مقدور شده به تدبیر کسی مخلوق نه زباده مشهور و نه
 کم بلکه وجود و عدم ایشان درین باب مساویست لهذا میفرماید که مَنْ عَمِلَ
فَسَيُنَافِئُهُمْ فِي الْحُسْنَى و الله اعلم ما صنعت کرده ایم
 در میان خلایق جز برای آن نبیند میکنند در دنیا خواه آن چیز از باب
 ماکولات باشد یا مشروبات یا ملبوسات یا مکونات یا منکوعات و
 غیر آن خواه از باب کلمات جملات و روحا باشد مثل امریکه موجب تنای این
 کلمت مانند حسن و عقل و ضلح و شجاعت و سخاوت و عفت و غیر آن
قَالَ النَّبِيُّ فی حدیث طویل یقال للقاری و العالم والمنطق اذا قال
 فقدت کذا کذبت ارددت ان یقال فلان شجاع او عالم او جواد
 فینذهب الی النار پیغمبر در حدیث طولانی فرمود که روز قیامت پیرسند
 از غازی و عالم و صاحب خیرات که هر کرده اید غازی گوید که در راه خدا
 جهاد کرده ام عالم گوید که در راه خدا عمر خود را بعلم و تبحر صرف نموده ام و
 صاحب خیرات گوید که بواسطه رضای خدا مال خود را جهاد کرده ام در جهاد

ایشان

ایشان از روی غنا بگویند که دروغ گفتند بلکه تو جهاد کردی تا جهاد
 کنند فلان شجاعت و تو تحصیل علم نمودی که غنایت گویند که فلان عالم
 و تو صرف علم نمودی که مشهور شوی بجهاد و سخاوت پس امر شود که ایشان را بدین
 برند و قال النَّبِيُّ المرأی بنادی یوم القيمة باربعة اسما یا عابد ربی یا
 قاجر یا خاسر اذهب فخذ اجر من عملت له فلان اجر که عندنا
 پیغمبر فرمود که برستی که بریا کاران نه کنند و رقامت و کل و اید
 مسی بچار هم سازند و بگویند ای ریا کار و ای کلاه کار و ای زیانکار
 برو غیر خود را از کسی طلب کن عمل برائی و کردی یا او را شریک در عبادت
 پس ترا در پیش ما مزی نیست آیات و احادیث در مذمت ریا بیک
 بد اندک حقیقت ریا خواستی حصول قدر و منزلت است بوسیله عبادت
 در نزد خدا و چیزی که بآن ریا کرده میشود شش چیز است اول ریا کردن
 بجهت بدن و آن اظهار کردن دینت لاغری بدن را تا کان بر تنبوی بیداری
 علی الدوام و صوم علی الاتصال را و اظهار کردن دینت خزن و غنا کی را تا کان
 بر تنبوی بیابا رها هم با صبر دینی دارد و اظهار کردن دینت پریشانی
 محاسن را تا کان بر تنبوی که از بس که مستغرق عبادت و طاعت علی مرتب است
 آن نمی برد از دو اظهار کردن خشکی لباس است تا دلالت بر وره داری وی و اظهار
 گفتگوی جزئیست تا کان بر تنبوی که آن از ضعف و ریاضت است و ریا کردن

بجهت همت جانشین سالخیزان در گرفتن شارب و سر بانی رشتی در راه
و حرکت نمودن مثل شقیان و باقی گذشتی اثر وجود یا سالخیزان در تحصیل
ناکامان بر ننگ کز الباصه دست و ننگ داشتی چنانکه ناکامان بر ننگ او وجود و کمال
یا ننگی که یک نفس به از عبادت هفتاد و سه شورت **چشم** یا اگر در ننگ
پیشتر مثل بر ننگ پیشین و لباسهای ننگ و کوه که در اندن زیر جامه تا
ساق و کوه که در اندن است و کلاهش لباس رده و هر کس ناکامان بر ننگی
از ننگ و ترک علاقه بر ننگ مستور و وقت خود شد که اصل التفات حق
لباس و دوختن و شستن آن ننگ و یا مثل پوشیدن مرصع و تاجاده بدوش کردن
ناکامان بر ننگ و از صوفیان آگاه است و وی بخیر باشد از حقیقت ننگ
یا مثل پوشیدن لباسی که او داشته اند از پی پوشیدن ناکامان بر ننگ و عالم
ربانیت و وی از خلوت و نشسته به ننگ یا مثل و کمالی بر بالای دست
بستی و جوب پوشیدن کلاه از عباد راه ناکامان بر ننگ و وی در ننگ
و بهر کاهیت و جامعیکه قصدشان در پوشیدن لباسی ربانیت و خدا بعضی
لباسهای کهنه میکنند تا در اول اهل صلاح مرغوب باشند پس اگر ننگ
از لبیکس ز آویز یا لباس اغنیان تکلیف بودی بغایت شاق و کجاست
سب که قدر و شرفش و زرد سلطانی و اغنیای سطر بر ننگی آنها صانع
چشم یا اگر ننگ زبان مثل یای اهل و عظم که ادای مقصد نمیدانند و عباد

فصل

فصل مستحضر بر نگی که نفس معانی حکمت از تحقیق ننگ ناکامان باشد و او را
در وقت ننگ رقیق و صوت خود را غرور میکند و ناکامان در وقت
و اخلاص وی و چنانکه در دل بوی ازان شنیده یا دعوی میکنند و فقط
احادیث و ملاقات بجهتین و بیان حال حدیث که هیچ ننگ یا سقیم ناکامان
بر ننگ و وی نیز العلم سب یا شکر میکند و ناکامان را ننگ در میان خلایق و امر
میکند معروف ناکامان بر ننگ دایم الذکر و ننگ معصیت و دل وی خلایق
از انکار معصیت یا انکار غضبناک شدن را بدین ننگات و ناکامان
خوردن بر و قمع معاصی و خلایق با ننگ باطن وی عماریت از غضب
و ناکامان **چشم** یا اگر ننگ بیعت مثل بسیار ایستادن در قیام
نماز و مبالغه در قرات نمودن و رکوع و سجده طولانی کردن و سر بانی
اشتیاق و التفات بجزئی ناکامان و صدق در میان خلایق دادن و روزه
بسیار داشتن و کج مکرر تردد نمودن با انکه خدا صد ننگ که ننگ ملاحظه
و منزلت در پیش ایشان باشد یکی از پی عملی با بی کیفیت ننگ و بلکه اگر میکند
بسیار ناسا اهل عالمی آورد **چشم** یا اگر ننگ کمزرت شاکردان و مردمان
و در مدرسه و مجلس دیگر کردن بجهتین زدی تحصیل علم از ایشان نموده و وی
از علمای عصر در میان مردم ننگ و در محل ننگ داشتن ناکامان بر ننگ و وی ملاقات
کثیره با محمدان بسیار نموده و علم و افزای ایشان کسب کرده تا بای و وسیله

أَمَلَكُمْ وَلَا أَوْلَادَكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ سُمُّوا الْفَاسِقِينَ
لِأَسْرِهِمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ أَمْرُهُمْ
بِالتَّحِيُّمِ لَهُ وَالصَّنَافَةُ هِيَ السَّبِيلُ إِلَى التَّعَاوُدِ الْإِلَهِيِّ
أَنْ وَقَعَ الْعَمَلُ عَلَى تَقْضَاهُ فَالْعَمَلُ الَّذِي يَفْرُضُ اللَّهُ عَلَى الْمَلَكُوتِ
نَفْسِهِ يَجِبُ تَحْصِيلُ وَجِبَرَةٍ عَلَيْهِ أَنْ يَحْصُلَ وَالدُّعَاءُ
الْإِحْتِيَاجُ بِذِي الْأَحْيَانِ وَفَرْغُ سَبِيلِ الْكَلْبَانِيَةِ أَنْقَامُ
بِهِ الْبَعْضُ سَقَطَ عَنْ الْبَاقِينَ وَأَنْ لَمْ يَكُنْ فِي الْبَلَدِ مَنْ
يَقُومُ بِهِ أَمَّا تَكْوِينُهُ جَمِيعًا بِتَحْصِيلِهِ بِالْوَجُوبِ قِيلَ بَلْ
عَلِمَ مَا يَفْعَلُ فِي الْأَحْيَانِ عَلَى نَفْسِهِ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ بِمَثَلَةِ
الْقَعَامِ لَا يَدُلُّ لِكُلِّ أَحَدٍ مِنْ ذَلِكَ وَعَلَى قَعَامِ فِي الْأَحْيَانِ
بِمَثَلَةِ الدَّوَاءِ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ بَعْضُ الْأَوْقَاتِ وَعِلْمُ
الْعَجْمِ بِمَثَلَةِ الْمَرْضِ فَتَعْلَمُ حُرْمَ لَا يَدِينُونَ وَلَا يَنْفَعُ إِلَّا
فَدَسْمًا يَعْرِضُ بِهِ الْقَبْلَةُ وَأَوْقَاتُ الصَّلَاةِ وَغَيْرُهَا
ذَلِكَ فَانَّهُ لَيْسَ بِحَرَامٍ فَمَا تَقْضَى الْعِلْمُ فِي صِفَةِ يَتَجَلَّى
هَذَا لِمَنْ قَامَتْ بِهِ الْأَلَمُنْ قَامَتْ هِيَ بِالْمَدَى لِيَنْفَعِي
لِطَالِبِ الْعِلْمِ أَنْ لَا يَفْعَلَ عَنْ نَفْسِهِ وَمَا يَنْفَعُهَا
يَجِبُ وَمَا يَنْفَعُهَا فِي أَوَّلِهَا وَآخِرِهَا فَيَسْتَجْلِبُ مَتَا

وغيرها

وَالْإِنْسَانُ وَسَيَاغِيهِ كَالشَّيْءِ وَالْقُوَّةُ وَالشَّهْوَةُ
وغيرها وبه أظهر الله تعالى فضل آدم على الملائكة وأمرهم
بالتَّحِيُّمِ لَهُ وَالصَّنَافَةُ هِيَ السَّبِيلُ إِلَى التَّعَاوُدِ الْإِلَهِيِّ
أَنْ وَقَعَ الْعَمَلُ عَلَى تَقْضَاهُ فَالْعَمَلُ الَّذِي يَفْرُضُ اللَّهُ عَلَى الْمَلَكُوتِ
نَفْسِهِ يَجِبُ تَحْصِيلُ وَجِبَرَةٍ عَلَيْهِ أَنْ يَحْصُلَ وَالدُّعَاءُ
الْإِحْتِيَاجُ بِذِي الْأَحْيَانِ وَفَرْغُ سَبِيلِ الْكَلْبَانِيَةِ أَنْقَامُ
بِهِ الْبَعْضُ سَقَطَ عَنْ الْبَاقِينَ وَأَنْ لَمْ يَكُنْ فِي الْبَلَدِ مَنْ
يَقُومُ بِهِ أَمَّا تَكْوِينُهُ جَمِيعًا بِتَحْصِيلِهِ بِالْوَجُوبِ قِيلَ بَلْ
عَلِمَ مَا يَفْعَلُ فِي الْأَحْيَانِ عَلَى نَفْسِهِ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ بِمَثَلَةِ
الْقَعَامِ لَا يَدُلُّ لِكُلِّ أَحَدٍ مِنْ ذَلِكَ وَعَلَى قَعَامِ فِي الْأَحْيَانِ
بِمَثَلَةِ الدَّوَاءِ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ بَعْضُ الْأَوْقَاتِ وَعِلْمُ
الْعَجْمِ بِمَثَلَةِ الْمَرْضِ فَتَعْلَمُ حُرْمَ لَا يَدِينُونَ وَلَا يَنْفَعُ إِلَّا
فَدَسْمًا يَعْرِضُ بِهِ الْقَبْلَةُ وَأَوْقَاتُ الصَّلَاةِ وَغَيْرُهَا
ذَلِكَ فَانَّهُ لَيْسَ بِحَرَامٍ فَمَا تَقْضَى الْعِلْمُ فِي صِفَةِ يَتَجَلَّى
هَذَا لِمَنْ قَامَتْ بِهِ الْأَلَمُنْ قَامَتْ هِيَ بِالْمَدَى لِيَنْفَعِي
لِطَالِبِ الْعِلْمِ أَنْ لَا يَفْعَلَ عَنْ نَفْسِهِ وَمَا يَنْفَعُهَا
يَجِبُ وَمَا يَنْفَعُهَا فِي أَوَّلِهَا وَآخِرِهَا فَيَسْتَجْلِبُ مَتَا

ينفصلها ويحبب عما يضرها لأن لا يكون عاقله وعلمه حجة
 عليه في ادعائه **العلم** في النية لا بد لطالب العلم من
 النية في تعلم العلم إذا النية هو الأصل في جميع الأحوال إلا
 فعال القول من انما الأعمال بالنيات وقوله صلى الله
 لكل أمر يرى فينبغي ان ينوي المتعلم طلب العلم رضا الله
 وانما الجهل من نفسه ومن مآثر الجهال واهياء
 الدين وابقاء **العلم** بالعلم بالمعروف والنهي عن
 المنكر من نفسه متعلقاته وعن الغير بقدر الامكان
 فينبغي لطالب العلم ان يصبر في المشاق ويحبب بقدر
 الوسع فلا يصرف عمره في الدنيا الحاضرة والفانية ولا
 يبدل نفسه بالطمع ويحبب زعم **التكبر** في اختيار
 العلم والاستاد والشريك والشباب فينبغي لطالب
 العلم ان يختار من كل علم احسنه وما يحتاج اليه
 في امور الدين في الحال ثم ما يحتاج اليه في المال
 ويقدمه ويقدمه على التوحيد ومعرفة الله تعالى بالدليل
 ويختار العتيق ومن المحدثات قالوا عليك بالعتيق
 واياكم بالمحدثات ويختار المشون الخواشي كما قيل

عليكم

عليكم بالمشون وما اختار الاستاد فينبغي ان يختار
 الاصل والافرع والاسر وينبغي ان يشا وفي طلب
 العلم اي علم راى في الشئ الى تحصيله فلا ادخل المتعلم الى بلد
 يريد تعلم فيها فليكن ان لا يجد في الاختار طمع العلماء
 ان يصير شهره حتى كان اختياره للاستاد ولو سري الى
 التواضع والرجوع الى اخر فلا يبارك له فينبغي ان يثبت و
 يصوب على استاد وكتاب حتى لا يصير يتوكله ابتر وعلى كل
 فن حتى لا يفسد نفسه بغير اخر من ان يصير اماه فيه
 وعلى بلده حتى لا يتقل الى بلد اخر من غير ضرورة فان
 ذلك كله يفرق الامور المقربة الى التحصيل ويشغل القلب
 ويضيع الاوقات واما اختيار الشريك فينبغي ان
 يختار المجتهد المورع صاحب الطبع المستقيم ويفر من
 الكسلان والمعتل ومكثار الكلام والمفسد والفاسد
 قيل في حكم الفاسية **ياربديد** تربوا لا ماربديد **تأنا** في
 ميكن لا ياربديد **ماربديد** تسهاهين برهان زندي **ياربديد**
 برهان وبرهان زندي **وقيل** الشجر فاعتبى الارض باسمها
 منها واعتبى الصاحب بالقصاحب وينبغي ان يعظم

العلو عند الباطنية العظمى في الحرمة خيرة من الطاعة
 حتى لا يخذل الكتاب ولم يطالع ولم يرق الدرس الا مع الطها
 رة وينبغي ان يحرق كتابه الكتاب ولا يفرط ان يحرق كتابه
 الكتاب ولا يفرط ان يحرق كتابه الكتاب ولا يفرط ان يحرق كتابه
 عاشرهم وان مات شيم وينبغي ان يستمع العلم بالبعث الى عظيم
 وحرمة لا يستلزم ولا يحتاج الى العلم نفسه بل يفوض
 امره الاستاذ ان الاستاذ قد حصل له التجارب في ذلك
 عند التحصيل وقدر ما ينبغي لكل واحد وما يليق الطبيعة
 وينبغي لطالب العلم ان لا يلبس قريبا من الاستاذ عند التيق
 بغير الضرورة بل ينبغي ان يكون بنية وبين الاستاذ قد
 القبول لانه اقر بالاعظم وينبغي لطالب العلم ان يحترق من
 الاخلاق الذميمة فاما كتابه معنوية قال رسول الله
 صلاته للملكة بيتا في كتابه اوصوفه **الملك** في
 بعد والمواظبة والملازمة والهمة فلهذا لا بد لطالب العلم
 من بعد والمواظبة والملازمة وقيل من طلبة شديدا وجد
 وجد من قمع بابا والرجوع وقيل بقدر ما ينبغي ان لا ينام
 تنمي فيحتاج في العمل الى الحد الثلاثة المتعارف والاستاد

تمت في دار

والادب ان كان في الخيرة ولا بد لطالب العلم من المواظبة
 على الدرس والتكرار في اول الليل واخره فان ما بين الع
 العاشرين ووقت التفرقة صارت بين اسير نفسه
 بالليل فقد فرج قلبه بالنهاة ويستمر اياما بعدا فنة
 وغنقوا ان الشباب لا يجهد نفسه جهدا يضعف
 النفس وينقطع من العمل بل يستعمل الرفق في ذلك والو
 في اصل عظيم في جميع الاشياء ولا بد لطالب العلم من
 الهمة العالية في العلم وان المراد بالهمة كالهمة كالطير
 يطير بجناحه فلا بد ان يكون همة على حفظ جميع
 الكتب ليحصل البعض فما اذا كان له همة ولم يكن
 له جد ولم يكن له همة عالية لا يحصل له الا قليل
 من العلم فينبغي ان يثبت نفسه على التحصيل ويجتهد
 المواظبة بالثبات في فضائل العلوم وحقائقها و
 دقايقها فان العليقة وغيره ينبغي ان حيوة العلم
 ابدية قبل العالمون وان ماتوا فلم يرحلوا وكفى
 ببلد العلم واعيا للعاقب الى التحصيل وقد يتولد
 الكسل من كثرة الباع والرتوبات وطريق تقليد

تقليل الطعام وذلك لان الشبان من كثرة البلغم وكثرة البلغم
من كثرة الماء وكثرة شرب الماء من كثرة شرب الاكل الطعام
واكل الخبز اليابس يقطع البلغم والرطوبة وكذا اكل الدبيب
ولا يكثر الاكل منه حتى لا يحتاج الى شرب الماء فيزيد البلغم
والسواك يقلل البلغم والرطوبة ويزيد في الحفظ و
الفصاحة وكذا الفيل يقلل البلغم والرطوبة وطريق
تقليل الاكل التام في منافع قلة الاكل وهي الصحة والسعة
وغيرها والتام في مضار كثرة الاكل وهي الامراض وكثرة
الطبع قيل البطنة تذهب الفطنة وينبغي ان يأكل الاطعمة
الدسمة وتقدم في الاكل الاطعم والاشتهى ولا
ينبغي في الاكل والنوم الا العز الطاعات كالصلاة والقوة
وغيره **الفصل الثاني** في بداية السبق وقدره وترتيبه ينبغي
ان يكون بداية السبق يوم الاربعاء قال رسول الله ص
ما من شيء يبدى في يوم الاربعاء الا وقد تم قبل كل عمل من
الاعمال الخير لا بد ان يقع يوم الاربعاء وهذا يوم لا
رباء يوم خلقه فيه النور وهو يوم تحسن في حق
الكفان فيكون مباركا للمؤمنين واما قد السبق

في الابتداء ينبغي ان يكون قد سبق للمبتدئ قد
ما يمكن ضبطه باعادة مرتين بالرفق والتدريج فلما
ان اطل السبق في الابتداء فالاحتياج الى الاعادة عشر
مرات فلهذا في الانتهاء ايضا كذلك ولا يترك تلك
الاعادة الا بحمد كثير وقد قيل السبق حرف والتكرار
الف وينبغي ان يتبدى بشئ يكون اقرب الى فهمه
والاسانيد كما في اختيارون للمبتدئ صغارات المسبو
لانه اقرب الى فهمه والظبط وينبغي ان يتعلق السبق
بعده الظبط والاعادة كثيرا لا يكتب المتعلم شيئا الا يفهمه
فانه يورث كدالة الطبع ويذهب الفطنة ويضيع الا
وقات وينبغي ان يجتهد في الفهم من الاسانيد بالتدريج
وللتفكر وكثرة التكرار فانه اذا قل السبق وكثرة التكرار التامل
ويدرك ويفهم فيلحفظ الحرفين واذا هما و في الفهم
وليجتهد مرة او مرتين بقاد ذلك فليفهم الكلام
اليسير فينبغي ان لا يتهاون بل يجتهد ويدعو الله تعالى
وتيسر اليه فانه يجيب من دعاه ولا يجيب من دعاه
ولا بد لطالب العلم من المطالعة والمسهة للناظرة

لا ينبغي ان يذكر

او

خير من سائر و
وغيره من غير
حفظه وقرب

فينبغي ان يكون بانضاف والثاني والتامل فيجوز من
التفريق الغضب فان المناظرة والمذاكرة المشاورة
انما يكون للاستخراج الصواب وذلك بالغضب و
النقب وفائدة المطاوعة المناظرة اقوى من فائدة
مجدد التكرار لان فيه تكرار ومباحثة زيادة في مطا
وعة ساعة خير من تكرار فهو لكن اذا كانت مع مد
منصف سليم الطبيعة واثبات والمذاكرة مع حقيقت
غير مستقيم الطبع فان الطبيعة متروكة واخلاق متروكة
والمجاورة مؤثرة وينبغي لطالب العلم ان يكون متاملا
في جميع الاوقات في دقائق العلوم ويعتاد ذلك
فانما يدرك الدقائق بالتامل ولهذا قيل تاملت
ولا بد من التامل قبل الكلام حتى يكون صوابا فان
الكلام كالسهم فلا بد من تقويمه بالتامل قبل الكلام
حتى يكون مصيبا ذكر في اصول الفقه هذا اصل كبير و
هو ان يكون كلام الفقيه المناظر بالتامل ويكون م
مستفيد في جميع الاحوال والافاق من جميع الا
شخاص قال رسول الله صلى الله عليه وسلم انما و

منامة وم

انما يحصل بالتامل
الانصات ولا يحصل
ذلك صح

جدعا

وحدها فخذها وقيل اخذها صغى ودع ما كدر وليس له
لتصحيح البدن والعقل عذر في ترك التعلم والتعلم ان
يشغل بالشكر باللسان ولا كان بان يروى الفهم والعلم
ويراعى الفقرا بالمال وغيره ويطلب من الله تعالى التوفيق
والهداية فانه تعالى هادي لمن استهداه وتيسر عليه
فهو حسبه ويهديه الى صراط مستقيم وينبغي لطالب
العلم ان يكون ذا مهنة عالية لا يطمع في اموال الناس
قال النبي صلى الله عليه واله اياك والقطع فانه فقير جاف
ولا ينبغي باعده من المال ان ينفق على نفسه وعلى غيره
قال النبي صلى الله عليه واله في الفقر مخافة الفقر وكان في الدنيا
الاقل يعلمون كحرفة ثم يعلمون العار حتى لا يطمع في الحكمة
من استغنى بئس الناس افتقر العلم اذا كان طامعا لا
يبقى حمة العلم ولا تقوى الحق وينبغي لطالب العلم ان
يعتد ويقدر لنفسه تقدير في التكرار فانه لا يتغير
نفسه قلبه حتى لا يبلغ ذلك المبلغ وينبغي ان يكرر
سبق الامور خمس مرات وسبق اليوم الذي قبله الا
مس ان يعمرات وسبق اليوم الذي قبله ثلثا والذي

وامر الناس وم

قبله اثنين والذي قبله واحد هذا اتفق المحفظون والكرار
وينبغي ان لا يتبادر الى ذهن التكرار لان الذهن والتكرار
لا بد من ان يكون بقوة وسنطة ولا يحل جهوا يحل جهدا
نفسه لئلا ينقطع عن التكرار فخير الامور وسطها ولا
من المداومة في العلم من الاول التفصيل الى اخره **الفصل**
الاول في التوكل لا بد لطالب العلم من التوكل في طلب العلم و
لا يتجرأ هو وزوج ولا يشتغل قلبه بذلك وصوب ان
طلب العلم عظيم وفيه تعب فخصيل اجتهاد وهو افضل
من الغزاة عند اكثر العلماء فمن على ذلك وجد لذة يقوى
سائر اللذات الدنيا وهذا كان محمد بن الحسن اذا
سهر الليالي والحل وله المشكلات يقول ابن ابي اللؤلؤ
من هذه اللذات وينبغي ان لا يشتغل بشئ ولا يعرض
عن الققه والتفسير والحديث وعلوم القرآن **الفصل الثاني**
في وقت التحصيل قبل وقت التعلم المهد الى المجد وافضل
اوقاته وقت الشباب ووقت السحر وما بين العنانين
وينبغي ان يستغفر جميع اوقاته فاذا امل من علمه يتعلم
يعلم اخر كان محمد بن الحسن لا ينام الليل وكان وضع

ولا يتقنه

عنه

عنده فادركه كان اذا امل من نوع ينظر في نوع اخر وكان
يصنع عنده لما يريد يومه بالما وكان يقول النور
من الحكمة **الفصل الثالث** في الشفقة والتقصير وينبغي ان يكون
صاحب العلم شققا ناصحا غير حاسدا فالحسد يضر وينفع
بالبيع بينه تحصيل الحال وينبغي ان يكون هذه المعلم ان يصير
المعلم في قرنه عالما ويثقف على تلاميذه بحيث فاق
على علماء العالم وينبغي لطالب العلم ان لا يرفع احدا ولا
يخاصمه لانه يضعف اوقاته والمحسن يستغري باحسنه
فالمتى سيكفيه مساؤيه قبل عليك ان تشتغل بمصا
لح نفسك لا بغيره عدوك فاذا اقمتم عصا لح نفسك
تضمن ذلك فمن عدوك واياك والمعاداة فاعلمنا
تقتضيك وتقتضيه اوقاتهك وعليك بالتعلم لا سيما
الشفها واياك ان تظن بالمومن سوادا فانه ينشأ
العداوة ولا يحل ذلك لقوله صلى الله عليه وسلم طوبى للمؤمن خيلا
وانما ينشأ ذلك الا من حيث النية **الفصل الرابع** في الاستغفار
فينبغي ان يكون لطالب العلم مستغفرا في كل وقت حتى
يحصل له الفضل وطريق الاستغفارة ان يكون معه في كل

مومن و حق را برای کافر مؤمن از دنیا قانع اندازد است و منافق خود را با آن غرض
و کافر و مومنان را خود را از آن حکمی گفت برسد از دنیا که بغایت سست است
تسبیح میکند و برای علمای امور و گفت بیرون نبرد و بی آنکه از دنیا محروم باشد
هر چه بپوشد خود را بر تنش نگرفته حاصل شده و بگوید راه آخرت تو شده
از آن برود است برسد بعد از حکمی که دنیا از برای کسیست گفت از برای کسیست که
آن کند و برسد ندانند آخرت از برای کسیست گفت از برای آنکه طلب آن کند
حکمی گفت دنیا فرار است و فرار از آن اول کسیست که آنرا طلب کند حکمی
گفت عاقل هر کسی است که آنکه بگریزد دنیا که در پیش از آنکه دنیا ترک آن کند و هم
آنکه فر خود را معور بعبادت کرد و پیش از آنکه بآن داخل شود و هم آنکه
راضی ساخت خدا را با طاعت پیش از آنکه در محله های هفت شود حکمی
گفت هرگاه دید که دنیا داران در باب زهد گفتگو میکنند بفرمان بگویند
در محله و تشریف شایسته زاهد گفت یکی بسیار است که دنیا را بشناختند و هم
با تفاوت آمدند تا بفرمود رسید زاهد گفت نظر کنید بر موی لطیف است
و طعامهای ایشان و مرغهای حق و عسلهای نفیس و دروغهای
با کینه ایشان ملکی در وقت قضای حاجت بنی آدم ای سر آدم نظر کن
با آنچه در سر آن بخیل و در زیر نظر با آنچه بوسیله خصوصیت کردی نظر کن با آنچه در
مختص آن نماند است سی بجا آورد در نظر کن که الحال آتی مطلوب تو چه صورت

دفعه

و عفو نیست بر آنچه این عیسی در غیر قول خدا تعالی که فی سطر الاشیاء
طعام است گفت مراد بطعام اینچنین است که مال و عاقبت طعام بر آن برسد و در
باید که انسان نظر کند از روی محبت و بصیرت بر آنچه در وی حاصل شده است
تا داند که عاقبت کوشش آن در دنیا و آخرت دنیا با آن میگرد و از خواججه
انصار بر رسیده اند که کوی در حق دنیا گفت چه گویم در حق جز بیکه بر حق
بدانست آید و بجهنت نگاه دارند و بجهنت بگذارند پس فرمود گفت اگر دنیا
نزد خداست پس مساوی بی غرت میداشت خدا و هم کافر از غرت بی غریزه
و اما آنچه در کتاب و سنت وارد است در مدح دنیا مراد از قدر کفایت مثلی
قول خدا تعالی قل من حزن بدين الله الذي اخرج لعباده والطيبات
من الدنيا يعني والله اعلم بكونها محترمة و بندگان من که حرام کرده زینتها
که خداوند خلق کرده است و جز بیکه بسیار گردانیده از رویها و مثل قول پیغمبر
که نعم المال للرجل الصالح يعني بیکه جزو مال از برای مرد صالح و مراد بقدر
کفایت از مال از ماکول و ملبوس و مغر و بوسه و مسکن و انقدر است که آن را
از فرج جمع و عطف و قهر و بر بگوید آن خلاص شود در دنیا و هر چه زیاده
از زینت زاد راه آخرت باید کرد و الا هر مردی که از وجود دنیا و حب آن بهم
رسد از حرص و حسد و بخل و غضب و عداوت و سایر معصیاتها و نفس
محب و هر یکی دنیا را در خود خواهد شد که راسی لظلمت و اتم الخطا و عاقبت

[illegible][illegible]

زمانیت و از دل بیرون کن غم و هم آنرا که بیتی میدانی که بزودی از تو
 میگذرد **فصل دوم در بیان حجت جاه و حقیقت جاه مملوک ساختن و**
 مطیع گردانیدن دلهاست و مطلوب و مستحق کردن طبعها خواه آن
 بحال باشد یا بحال خواه بصلح باشد یا کره و حال خواه بجز فضل باشد و خواه
 خواه بفریب باشد یا بتلبیس و بالجلد و بفریب که بفریب مطیع ساختن دلهاست
 کرده است یا بکند آن در صفت گذاشتی شد است از دوست جاه که مملوک
 ساختن دلهاست و باعث جاه لذت معی و تنای طبعانست و می کردن
 ایشانست در عبادت و می و شهو و لذت و لذت در نزد خاص و عام و بعضی و کمال
 چنانکه نسبت به بعضی است نسبت به آن بعضی است و بعضی است که جاه
 از آنهاست که بحال می آید و در بدن و غلبه شدن و غیر آن و همچنین خاص
 از دست نهادن مال می آید که جاه است طبع الهی بر آن بسیار و نواز است بخلاف
 مال که اطلاع بر آن آسانست و مذمت آن بیشتر و بر تقدیر اطلاع بر
 مذمت مال از مذمت جاه بیشتر است چه مذمت مال از طریق کثرت متوجه است
 مثل کمال و جرم و منع حقوق مانند زکوة و خمس و غیر آن بخلاف جاه که اینها بر آن
 راه ندارد و شک نیست که جاه حرام است بدلیل کتب و سنت قال الله تعالی
 الذل الاخرة یجعلها للذین لا یریدون فی الاخرة الا فسادا و فحشا و
 اعلم فیما تم سفیر ما بدید که غنای نیست را آسوده ساخته ایم از برای استغناء جاه

علا

(الذله)

مفسر فرموده که مراد از این منع مملکت است از تملک در امر که اگر
 حکم کند در آن فوت نشود ثوابی و مشوره وی شود و فرموده **قال الله تعالی**
الضمت حکمته و قضا فاعلمه و گفت صحت و مکتوب حکمت است
 موجب علمت بر احوال امور است بر صفت که واقعتا بر آن صفت بقدر
 طاقت بشناسد و گفت یاد داشت کسی که فاعلی صحت بطریق باشد بر آن فاعل و بر آن
 شربت شود یا آنکه حکمت فاعلی صحت و بجا آید آن بر آن وجهی که بخواهد
 چه که بود از صحت و معرفت کوشش نشان باز داشتی جوارح و حواس ظاهری
 و معنوی است از صحت فیکر لایق نیست که آن جوارح و حواس در آن صحت
 و توفیق نیست که بجهت دانستن خداوند از جوارح و حواس آفریده هر یکی از آنها
 مصرف است که شروع و موجب ثواب باشد و مصرف است که ناچیزین
 باشد مثل آنچه بنمزم میتوان در مصرف صرف نمود مثل نظر بر مفسد و آثار و عیال
 خداوند و میتوان در مصرف صرف نمود مثل بنام حرم و یا بر کوفه یا بهیو یا بهیو یا
 غفله یا فساد شود و همچنین کوشش را معرفت نیست مثل استماع ذکر و دعا و
 قرآن و مدح و تفصیح و مانند آن و مصرف شربت مثل استماع غنیمت
 و ساز و مانند آن و همچنین ساز جوارح را در مصرف صرف نمیشود
 و قبل از رسول الله ص احقر فی عن الاسلام باحرال استلال عند احد
 بعد از قال و قل امتی بالله ثم اتقی قال فالتقی فاما ما بینک

سالمی برسد از پیغمبر که فرموده از انقیاد احکام حق سبحانه و تعالی بکلی
که امر احتیاج نفوذ است از ان از آن که در کتب معتبره از پیغمبر که گفت بگویند
کجا بیاید و قرار اعتقاد کنی و قلنا بفرمان خدا و پیغمبر با آنچه آمده است
آن پیغمبر را از او امر نمودن و بعد از آن مستقیم الحال باش در امتثال
با و امر الهی و نه از سالی روایت کرد که پرسیدم از پیغمبر که اگر چه مخالفت ترو
بفرموده تری بکنم پیغمبر ایما کرد بزبان و جوشش لب برست بر سطره او بمقدار یک
میدان زبان و سینه است و بقیل معصیت میدان پیغمبر که از احسان و کرم
بآن وسعت نیست چه بکشد زبان الکینین فزیت و آن بدتر از قتل
چنانکه خودی بگویم میماند که واللغنه أشد من القتل فیل له ما لالحاق
قال امك لسانک و با یک خط خطی که سالمی از پیغمبر پرسید که چه چیز است
که وسیله نجات منوی و آخر و گری بود پیغمبر فرمود که مالک زبان خود باش
پیغمبر او را مگذار که بمقتضای هوای طبع خود یا غیر خود حکم کند که اگر فساد
دنیوی و آخر از آن ناشی میشود و گویا باشی بجهت خود آن و خطای خود
و خدایا ممکن که در این مقام مدح کرده است بلکه مأمور بختی بسیار گریز راوی
خنده را در قول فلیصحبک قلبک و لیتکون کثیرا که با کثرت کثیر
و قال النبی من و فی شتر فقیه و دبدب و لقلقه و قد و فی
پیغمبر که گفت هر کسی که خود را کند شتر و محافظت نمود از شترش و فرج و زبان

خود پس بختی که محفوظ است از مغرت معصیتها یا انما یا از اکثر معصیتها
چند کلاه از آنجا که حادث میشود با همه کلاهها چه با صلاح آن ای همه با صلاح
می آید ساز ساز حواس و جوارح بلکه چه در صلاح شک باقی بکیر با صلاح می آید چه در لغت
نکند و اکل شونت حاصل میشود و آن موجب خویش جلع میشود و خواست جلع صورت
نمی بیند الا جمال و از مال حب جاه ناشی میشود و ازین دوام الفساد و فساد دیگر
مثل گریه با وجه و کدورت و غضب و اندان متولد میشود پس معلوم شد که
این همه شکست قال النبی لا یستقیم ایمان الا بعد حقی یستقیم قلبه و لا یستقیم
قلبه حقی یستقیم لسانه پیغمبر که گفت راست نمی شود ایمان بنده تا بیرون نرود
اعتقاد بنده از اعوجاج شهادت و شکوک تا بیرون نرود دلش از آن و بیرون
نیرود دلش از آن تا بیرون نرود زبان وی از اعوجاج کلامیکه صورت شکوک
و شبهات میشود چه که تا شتر امور لسانی و دل شتر از آنست که محتاج بیان باشد حرام
السان لها التیام و لا یلتام من جرح اللسان تا چه زخم زبان کند
بکس زخم شتر جانستان نمکند تا بیرون نرود زبان وی از اعوجاج
تکلم زبان عارض نشود زبان از حال استقامت بحال اعوجاج نمیشود
باستقامت زبان بزرگ تکلم موجب عدم تا شتر دل است و عدم تا شتر دل است
تا شتر اعتقاد پس من جرح لسانه خلف ایمان و اعتقاد است و قال النبی
من ستره ان یسلم فلیلزم الحق پیغمبر که گفت هر که را سرور و خوشحال

وفي حكمة آل داود حق عليم العاقل ان يكون عارفاً بحقيقة
 حافظا لسانه مقبلاً على شأنه وحكماً في شأنه في كل
 سبب كذا رواه الرواين بربر عاقل انت كذا عاقل انت
 احوال اهل زمان خود كه بر هر طريقه مناسب باشن مساوت
 با ايشان را مسكوك داشته محافل كنند بهر نيت و نيت و نيت و نيت
 مخالف ايشان باشند و فتيكه جمعيت نيت و نيت و نيت و نيت
 كه كرده طريق صحت را اختيار نموده اقبال با صلاح شأن خود كنند
 محبت محبوب ازل و ابد استنالك كرده بقدر وسع نيت و نيت را مسكوك
 داره قال البته من صحت بخا اطلاق لفظ بخا و لم يزلت كذا بر جود
 صحت جميع نجات بر تيب بخا خواه نجات و نيت و نيت و نيت و نيت
 صحت از كنز نيت در میان خود اهل اسلام دور نيت كذا ستوات
 بخا و افاده قطع كنند كه صحت موجب جميع نجات و نيت و نيت و نيت
 من تكفل لي بما بين يديه و جليله اكفل له بالجنته بغير تكلف
 كه كنفيل وضامن ميشود بران من كه ضبط كنند و محافل نيت و نيت و نيت
 را از افران در میان دو و دو بای و نيت من كنفيل وضامن
 ميشوم بران و نيت نيت را سئل عن اكثر ما يدخل النار قال
 الاجوفان الغم والفرح بر سیدند از ستم و از سبب و از سبب و از سبب و از سبب

در امور

و الاخران في امور الدنيا وكثرة الاشتغال والعلو وقدر كبرنا
 لانه لا ينبغي للعاقل ان يتعمق في امور الدنيا لانه يضيق وينقص و
 هموم الدنيا لا يخلو من الظل في القلب وهموم الاخرة لا
 يتناول من النور في القلب و تحصيل العلوم لا ينبغي للمسلم ان
 واكل الكسرة والتفاح كحاصل النظر الى المصنوب و فرة
 لوح الضمير والمروية من قطا الى الجمل والقاء القتل كالحق على
 الارض والحجامة على ثقب القفا كل ذلك يورث النسيان
 الثاني عشر فيما يجب الترفق وما يمنع الرزق وما يزيد في
 العلم ما ينقص به ثم لا بد لطلب العلم من القوة ومعرفة
 ما يزيد فيه وما يزيد في العلم وما ينقص الصحة ليكون فراغ
 البال لطلب العلم في كل ذلك صنفوا كتابا فافادوا ووردت لبعض
 ههنا على سبيل الاختصار قال رسول الله صلى الله عليه وآله لا يرد القدر
 الا الدعاء ولا يزيد في العلم الا التريث ثبت بهذا الحديث ان
 ارتكاب الذنب سبب حرمان الرزق خصوصا الكذب
 يورث العقوق وقد ورد حديث خاص لذلك وكذا خواب
 الصبغة الصحيحة الرزق وكذا كثرة النوم في عرايا والنيل
 عرايا والاكل والشرب جنباً والنهاتون بسقاط المائدة و

وحرق قنصله والشموك كنس البيت في الليل وتر العمامة
 والمشى قد ادم المشايخ ونداء الابوين باسمهما والمخاض لكل
 خشية وغسل اليدين بالطين والقراب والجلوس على العتبة
 والاكتاء على احداهما وبج الباب والتوضي في المبرز وضياطة
 على جسده وتحفيف الوجه بالشوب وترك بيت العنكبوت
 العنكبوت في البيت والتما من بالصلوة واسراع المخرج
 من المسجد ولا يتكلم في الدخول الى السوق والابطال في
 الرجوع منه وشراء كسرات الخبز من الفقراء السائلين
 ودعاء الشكر على الوالد وترك تخيير الاولاد واحاطاء السج
 بالنفس كل ذلك يورث الفقر عرف ذلك بالانذار وكذا الكفا
 بقلم العفوري والامتنان بمشط المنكر وترك الدعاء
 للوالدين والتعظيم لاعداء النفس والقبائل والسجن والتفكر
 والاسراف والكسل والتواني والتما من في الامور وقال
 رسول الله استنزلوا الرزق بالصدقة والبكور مبارك
 يزيد في جميع النعم خصوص الرزق وحسن الخطا من
 مفايق الرزق وطيب الكلام يزيد في الرزق وعن حسن
 ابن علي عليه السلام كنس الفنا غسل الاناء بحليلة من الغناء

النوب

واو

واقوى اسباب الجلبه للرزق اقامة الصلوة بالتعظيم
 والخشوع وقراءة سورة الواقعة خصوصا بالليل وقت
 العشاء وسورة يس وتبارك الثاني وقت الصبح وحقوق
 المسجد قبل الاذان والمد او مائة على الطهارة واذا سئله العجز
 والوتر في البيت وان لا يتكلم بكلام لغوي من اشتغل بما
 لا يفيده يفرضه ما يعينه قال علي عليه السلام اذا تم العقل
 نقص الكلام وما يزيد في العلم ترك الاذى ونوقير الشيوخ
 وصلوة الرحم وان يحتري عن قطع الاستئجار الرطبة الا
 عند الضرورة واسباغ الوضوء وحفظ الصمت ولا بد
 ان يعلم شيئا من القلب ويترك بالافاق والوارد في
 الطب الذي جمعه الشيخ الامام ابو العباس المستغفر
 في كتابه المسوي طب النبي مرسيه من يطلبه احمد
 لله رب العالمين والصلوة على
 رسوله محمد واله اجمعين
 سنة سبعون
 الف
 قد تم هذا

قال رسول الله ص في طالب العلم حرم الله جسده على
ومن اعان طالب العلم كتب الله له من الثواب وقال
من لم يحزن بموت عالم وهو منافق فانه لا مصيبة اعظم
من مصيبة العالم بكت السموات وسكانها سبعين يوما
قال رسول الله ص خمس خصال تزيح البرص التوريع
للجنة والارباب والتوضوء والاعتسال بالماء التي تتخذها
الشمس الاكل للخبانة وغشيان المرأة في حبيها والاكل على
الشبع عن الرضا عن الفقر الشكر عنكم فانه خمس من الرضا
قال من توريع يوم الجمعة فاصابه برص فلا يلزم الا الله قال امر
ينبغي للرجل ان يتورع الفرة يوم الارباب فانه خمس مستويحة يوم
في سائر الايام وروى انما في يوم الجمعة من رث البرص له عيادة
من الاطعام ثم قال الحمد لله الذي اطعني هذا من رزق من
غير حولي مني وثمة غفر له ما تقدم من ذنبه وروى عن النبي
ص انه قال من اخذ ليلة القدر عقرت له ذنوبه ولو كانت ذنوب
عده حجم السماء ومنازل الجبال ومكاسل البحار قال ابو بصير
الحسن ع انكم انما تطلبون من عدم فانه خطايا ياتي العقب
لا يسمع كلام ولا يقر مقام لو كان العقب هاديا مستويا كاذبا

من لم يحزن بموت عالم وهو منافق فانه لا مصيبة اعظم من مصيبة العالم بكت السموات وسكانها سبعين يوما
قال رسول الله ص خمس خصال تزيح البرص التوريع للجنة والارباب والتوضوء والاعتسال بالماء التي تتخذها الشمس الاكل للخبانة وغشيان المرأة في حبيها والاكل على الشبع عن الرضا عن الفقر الشكر عنكم فانه خمس من الرضا
قال من توريع يوم الجمعة فاصابه برص فلا يلزم الا الله قال امر ينبغي للرجل ان يتورع الفرة يوم الارباب فانه خمس مستويحة يوم في سائر الايام وروى انما في يوم الجمعة من رث البرص له عيادة من الاطعام ثم قال الحمد لله الذي اطعني هذا من رزق من غير حولي مني وثمة غفر له ما تقدم من ذنبه وروى عن النبي ص انه قال من اخذ ليلة القدر عقرت له ذنوبه ولو كانت ذنوب عده حجم السماء ومنازل الجبال ومكاسل البحار قال ابو بصير الحسن ع انكم انما تطلبون من عدم فانه خطايا ياتي العقب لا يسمع كلام ولا يقر مقام لو كان العقب هاديا مستويا كاذبا

لو كان زاهدا مستورا ياتي من ايتل بالفقر فقدا يتل باربع
بالضعف في يقينه والقصصان في عقله والرفقة في دينه و
قد الحيازة وجهه فنعمة بانه من الفقر صدق ولله
حافظ من مدويه في المناقب نقض عن عبد الله بن مسعود قال
كنا نفر على عهد رسول الله ص ايها الرسول بلغ ما انزل اليك من
ربك انه عليا مولى المؤمنين فان لم تفعل فابغضت رحمة الله
يعصمك من الناس قال ابو المؤمنين علي بن ابي طالب ولا سبق
وصديق محمد ص ما تركت احدا على ظهر الارض كطرا بانه ومنا فقا
على رسول الله وجاهل الكواشي وليكن اشكو في وحرف الى الله
في بيان ترويع برص على الانبياء اولوا العزم من الرسل بل على
ادم اربع عشرة مرة وعلى ابراهيم اربع عشرة مرة وعلى نوح اربع
مرة وعلى ابراهيم اربع عشرة مرة في صغره وثمان واربعين في كبره
وعلى موسى اربع عشرة مرة وعلى عيسى اربع عشرة مرة في صغره وسبعة
كبره وعلى محمد ص الله عليه وآله اربع وعشرين الف مرة
صلوات الله عليه اجمعين في بيان الاحكام الذي حكم بها
يزيد من عظم ابي طالب ع والخسة الذي اخذ وفي الزناخذ
انما يدعى محمد بن الفرات عن الاصمعي قال اخبرني عن الخطابي

من لم يحزن بموت عالم وهو منافق فانه لا مصيبة اعظم من مصيبة العالم بكت السموات وسكانها سبعين يوما
قال رسول الله ص خمس خصال تزيح البرص التوريع للجنة والارباب والتوضوء والاعتسال بالماء التي تتخذها الشمس الاكل للخبانة وغشيان المرأة في حبيها والاكل على الشبع عن الرضا عن الفقر الشكر عنكم فانه خمس من الرضا
قال من توريع يوم الجمعة فاصابه برص فلا يلزم الا الله قال امر ينبغي للرجل ان يتورع الفرة يوم الارباب فانه خمس مستويحة يوم في سائر الايام وروى انما في يوم الجمعة من رث البرص له عيادة من الاطعام ثم قال الحمد لله الذي اطعني هذا من رزق من غير حولي مني وثمة غفر له ما تقدم من ذنبه وروى عن النبي ص انه قال من اخذ ليلة القدر عقرت له ذنوبه ولو كانت ذنوب عده حجم السماء ومنازل الجبال ومكاسل البحار قال ابو بصير الحسن ع انكم انما تطلبون من عدم فانه خطايا ياتي العقب لا يسمع كلام ولا يقر مقام لو كان العقب هاديا مستويا كاذبا

۱۵۴

عبدالله بن محمد بن عثمان

قال كان على اعداء الله بالاسير من اصحابه ينظر الى جراحاته فان كانت
من قديمة فاداه وان كانت من خلق لم يقاد هو يقول هيرامن
الفرار من الرحف وكذا كان في قتل اصحابه من كانت جراحته من
قد امضت عليه وكفنته ومن كانت جراحته من خلق لم يصل
عليه **مكة** في جواب مسائل ملك الروم قال بعثت مائة الروم رسول
الى المدينة ووقع اليه مالا جليلا وقال ادفعه اليهم وان لم يلقه
فسل عن وصيته فان دولك عليه فسل عن ثلث مسائل فان اجابك
فيها فادفع اليه المال فقدم الرجل المدينة ووجهه رسول الله صلى
الله عليه وسلم عن وصيته فدلوه على بكر قد ماتت فسال عن المسائل فغضب
ثم قال ويلك اردت كذا الى كذا فدلوه الى عمر فقال له مثل ذلك
فقال ابن عباس ما انصفتم الرجل اذ لم تحييناه عن مسائله ولم تقولوا
لا نعلم ثم غضبنا عليه فقال له فانت تعلم قال لا ولكن اعلم من بعدي
ثم اخذ بيد الرجل وجاء معه ابو بكر وعمر الى باب امير المؤمنين ع قال
من منكم والقلم خلف اذنه واصاب بعدا لم يدا فاحبروه ابن عباس
يخبر الرجل فقال له امير المؤمنين ع سل عما بدا لك فقال الرجل اخبر
عما ليس لله قال ليس له شريك قال اخبرني عما ليس عند الله قال
ليس عند الله ظلم للعباد قال اخبرني عما لا يعلم الله قال هو قد علم

عليه

عيسى ولد الله فلا يعلم الله ان له ولدا كما تدعون وهو قول الله عز وجل
وبعيدون من دون الله مالا يضرهم ولا ينفعهم يقولون لا
شفعائنا عند الله قل انتم تسئلون الله بما لا تعلم في السموات والارض
سبحانه وتعالى ما ينزكون فقال الرجل اشهد ان لا اله الا الله
واحد لا شريك له وان محمدا رسول الله صلى الله عليه وسلم
واتى وصي محمد ثم دفع اليه المال ودفعه امير المؤمنين ع الى الحسن
والحسين عليهما السلام وقال لهما اذهبا حتى تقيما بين المسلمين **مكة**
في القاتلة زوجهما فقتلها في امرأة كان لها صديق فزوجت من رجل فلما
كان ليلة البنا ابعثت صديقتها المجلة سرا فلما راها الرجل المارة قال
الصديق فاقبلت فقتل الزوج الصديق فقامت المرأة الى الزوج
فقتله فقال امير المؤمنين ع يؤخذ من المرأة دية الصديق ويقتل
في قطع السبل وقضى ع في الذي يقطع على المسلمين وبأخذ
ويقتلهم ان يقتل ويصير قضي في الذي يأخذ المال ولا يقتل ان يقطع
ورجل من خلاف وقضى في رجل يقطع فوج امرأة اخذته دية و
اجبت عا مسأله **مكة** في الجارية المقتتة وقضى ع في جارية من دخلتا
في الحمام فاقضت احدهما الاخرى باصبعها ان ضربها للحد والزمها جارا
في الساحة وقضى ع في امرأة جامعها زوجها فاقضت جارا فاسألت

لهم

جارية بكرًا ودفنت الماء البها في بليت الجارية فاشترى الجارية حتى وضعت
ثم رجع المرأة وضرب الجارية للحد وأخذ من المرأة مهر الجارية قبل وانه قال
اذا ولدت الجارية ذهبت عتقها وورقة الولد على ابنة **حك** في نور
فتزوجها قال رفع الى رسول الله ان تزوجت جارية على عهد في
مخطوط من اصحابه وفيهم ابو بكر وعمر فقال النبي يا ابا بكر احكم بينهم
فقال ببيعة قتلت بيرة ليس عليه ما شئ فقال عمر افق بينهم فقال مثل
مقالة ابو بكر فقال يا علي افض بينهم فقال نعم يا رسول الله ان كان
دخل على الحمار في مستراحه ضمن اصحاب الشربة الحمار وان كان الحمار
دخل على الشربة مستراحه فلا ضمان عليهم فقال الحارث بن عبد الله الذي جعل
من يقضي بقضاء البيت **حك** واقر شارب الحمار قال حدثني ابو
عمر بن عبد الله بن مسكين عن ابي عبد الله قال قال في امر المؤمنين بقضية
ما قضى بها احد كان قبل وكانت اول قضية قضى بها بعد رسول الله
وذلك اني ابو بكر بن عبد شرب الحمار فقال له ابو بكر اشربت الحمار فقال
الرجل نعم قال ولم شربتها وهي محرمة فقال اني اسلمت ومن لي بيني
ظلم اني قوم يستحلون ويشربونها ولم اعلم انها حرام فاجنبها
قال فالتفت ابو بكر الى عمر فقال له ما تقول يا ابا حفص في امره
فقال عمر فمعه ظلمه وابو حسن لها فقال ابو بكر ما علمت ان عليا فقال عمر

لا يرد

بل يرد الحكم في منزل له فانزه في منزله وعند سلمان فاجتنبوه
واخبر الرجل خبر فقال علي لابي بكر اجبت معه من يد وعلما
المهاجرين والانصار فمن كان تلا عليه آية التريم فليشهد عليه
وان لم يكن احد تلا عليه آية التريم فلا شئ عليه ففعل ابو بكر
ذلك بالرجل فلم يشهد عليه احد فحالي سبيل ثم قرئ عليه آية
التريم فقال سلمان لا امر المؤمنين ان يهدى اليهم فقال الامير
انما اردت ان اجد دنا كيد هذه الآية افمن يهدى الى الحق
احق ان يتبع امن لا يهدى الا ان يهدى في الكيف فكيف يحكمون
حك في رسول الله راسان قال له علي عهد امير المؤمنين عمو
له راسان وعد بران في حق واحد فسنل امير المؤمنين ابوت
ميراث اثنين او واحد فقال يترك حتى يتام ثم ينصاح فان انجبا
كان له ميراث واحد وان انتبه واحد وبقي الاخر كان له ميراث اثنين
وذكر احدين مجموعين الجميلة قال رايته بفارس امرأة لها راسان في
حق واحد مستروجه تغار هذه على هذه وهذه على هذه وهذه
غيره انه راي رجل اكد ذلك فكانا كايكي بعلان عاروف واحد
للراة التي لها مال الرجال وما للنساء قال بينا نخرج في مجلس القضاء اذ
است امرأة وقالت يا ابا امية اخل لي المجلس فان لي حاجة فامر من كان

المؤمنين

حول ان يخلو عنتم قال لها اذ كنت حاجتك فقالت يا ابا امير ان
 ذكرا للرجال والملائكة فقال ويحك فمن اين يخرج البول قالت من
 في شرجي من ذلك فقالت لا ينبغي من ذلك فوالله لا وريدت من
 امره ما هو اعجب من ذلك فقال شرجي وما هو فقالت جافض شرجي
 فولدت منه وجامعت جاريته فولدت مني فغضب شرجي احدى يديه
 على الاخرى متعجبا ثم قال لها الطغيان الى امير المؤمنين على ما صنعت
 ودخل على علي فقال يا امير المؤمنين لقد ورد علي شيء ما سمعت
 قط فقال وما هو فاخبره بنحو المرأة فذاع امر المؤمنين في المرأة
 فسالها عنه فقالت صدق يا امير المؤمنين فقال ومن زوجك
 قالت فلان بن فلان فبعث اليه ودعاه فقال له اتعرف هذه المرأة
 فقال هي زوجتي فقال فقال هو حق فقال له انت اخرجي
 الاسد حيث تقدم عليها على هذه الحالة ثم ارسل الى قبر فدعاه
 فقال ادخلها بيتا معها امرأة تعد اضلاعها فقال قبر يا امير المؤمنين
 ما امن عليها رجلا ولا اتهمها امرأة فقال علي بن ابي طالب
 كان يتوبه ويقبل قوله فقال يا دنيا را دخلها بيتا وزوجها ان تشد علي
 الشيطان وزوجها عن شيا بما وعدا اضلاعها ففعل فكان اضلاعها
 اضلاع الرجال ففرق بينهم والبشر القلنسوة والرداء والمقباة

بالرجال

بالرجال **المتولد** في السفر حتى ابي عن جدتي عن ابي
 القراء عن الامير بن نباتة قال لقد قضيت على ما يقضيه ما
 ما سمعت باعجب منها ولا مثلها قبله ولا بعده فيكون له وما
 ذلك قال دخلت المسجد ومعي امير المؤمنين ع فاستقبلني
 حدث بيكي وحدث قوم فيكونون فلما راى الشاب امير المؤمنين ع
 قال يا امير المؤمنين ان شريفا فقه على يقضيه ما ادرى ما هي فقال
 له امير المؤمنين وما ذاك فقال الشاب ان هولا الشرف حيا
 مع ابي السفر رجعا ولم يرجع ابي فسالتهم عنه وعن ما له
 فقالوا ماتك شيئا فقد منهم الى شرجي فاستخلفتهم وقد علمت
 ابي خرج ومعه مال كثير فقال ارجعوا وجعت علي يقول
 او ردوا سعد وسعد ما جرى بها ذاك الابل فخره صلوات الله
 عليه والرفضة شرجي فبهم ثم قال والله لا احسن فيهم بحكم ما حكمه
 قبل الا اود اليه ع علي عهد علي جميع انبيائه ورسله فيقول
 في شرطه الخسيس فحضروا فوكل بكل واحد منهم رجلا من
 الشرطه ثم دعاهم ونظر في وجوههم ثم قال لهم ما تقولون
 ما ذاك اني لا اعلم ما صنعتكم باي هذا العتي اني اذا الجاهل
 ثم امرهم ففرق بينهم واقيم كل واحد منهم الى استطوانة من مسجد

ثم دعا بكاتبه عبد الله بن ابي رافع فقال له اكتب ثم قال لا تقاس
انك كبرت فكبروا ثم دعا احداهم فقال لا خبر في اي يوم خرجتم
من اكنكم وابوهذا الفتح معكم فقالوا في يوم كذا قال في اي شهر قال
في شهر كذا قال في منزل من مات قال في منزل فلان قال وما كان
مرضه قال كذا وكذا قال ومن كان مرضه قال فلان قال ففي اي
يوم مات ومن غسله وصلى عليه ومن دفنه قال فلان قال
فساله بيضة واخرجت منها الصفرة وصبت البياض على ثيابها
وبين فخذها ثم جاءت الى عمر فقالت ان هذا اخذني في موضع
كذا وكذا ففحصه فلم يجد عنده الا نصاري وعبيد جالسين
فجعل الانصاري يحلف ويقول يا عمر تبنت على امرى فقال يا ابا
ماترى فظفر على امرى البياض على الثوب فانهما ان تكون قد
احتملت حيلة في ذلك فقال اتوفى بما قد غي عليا انا شديد فاني
به فامرهم ان يصيبوا ذلك على البياض فاخذوه على ما اظهروا فيه
فلم يعرف طعمه من فيه ثم اجعل على المرأة حتى اوتت بذلك ^{فمنه}
عن الانصاري عقوبة عمر على ^{في المنفعة} من ولده هاري
ابو اسحق السبيعي عن عاصم بن ضمرة قال سمعت عليا بالمدية
يقول يا احكام الحاكمين احكم بيني وبين ابي بلحق فقال له علام لم تد

علامك

علامك فقال يا عمر انما احلقت في بطنها تسعا واربعين حولاين كالمين
فلما ترعرت وعرفت الحيز من الشر ويحيى من شالي طردني و
انقبت مني ورضعت انما لا تعرفني فقال اي يكون املك فقال
في سقفة بني فلان فقال عمر اتوفى على بام العلام فالتوا بها مع ابنة
اخوة لها واربعين قسامة يشهدون لها انما لا تعرف العلام في
علام مدع ظلمهم فشنوم يريد ان يفضها في عيشتها وهذا
جارية من قريش لم تنزح قط وانما يجام بها فقال ما تقول
يا غلام فقال يا عمر والله حلفت في بطنها تسعا واربعين حولاين
كالمين فلما ترعرت وعرفت الحيز والشر ويحيى من شالي طردني
وانقبت مني فقال عمر يا هذه ما يقول العلام فقالت يا عمر الذي
احتجب بالسور فلا عين تراه وجو مجدد وما له ما عرفه وما
ادري من هو وان عديم مدع يريد ان يفض في عيشتها فقال
الذي شهود قالت نعم فتقدم اربعون قسامة فشهدوا عند عمر
ان هذا العلام مدع وان هذه جارية يجام بها لم تنزح قط
فقال خذوا سيد العلام وانظروا اليه ليس حتى يسئل عنه وعن
الشهود فان عدلت شهداءهم حلقته جلد المفتري فاخذ بيد له
يسئل به الى السجن فتلقاهم امير المؤمنين علي ع فقال العلام يا عمر

محمد

الى غلام سطلهم وهذا عمر في امري الى السجن فقال امير المؤمنين
ردوه الى عمر فقال عمر امرت به الى السجن فرددتموه الى فقالوا
امرنا على ابن ابي طالب بزيده وقد قلت لا تقصروا على امرنا
كذلك اذ اقبل امير المؤمنين فقال يا غلام ما تقول فاذ الكلام فقال
عليه السلام يا ذنبي ان افترض بينهم قال عمر يا سبحان الله وكيف لا
قد سمعت رسول الله يقول اعلمكم على ابن ابي طالب عظم قال
الشيخ في المرأة الكسوة قالت نعم فتقدم اربعون قسامة فشهد
بالشهادة الاولى فقال امير المؤمنين والله لا اقصي اليوم بغيره
هو ضاة الرب من فوق عرشه عليه هاجبني رسول الله ثم قال
لهذا الذي ولي قالت نعم هو لاء اخوتي فقال لهم امري فيكم و
في اختكم جازي قالوا نعم يا بن عم محمد امرك فينا وفي اختنا
قال اشهد الله واشهد رسوله ومن حضر من المسلمين الى
قته وجبت هذه الجارية من هذا الغلام بمهر اربع دراهم
والنقد من مالي قال القنبر ابني بالدراهم فاناه فبهرها فبهرها
في حجر الغلام فقال اخذها واجعلها في حجر امرائك ولا تأتينا
الا وعليك ان الغسل فقام الغلام فصب الدراهم في حجر المرأة
ثم اخذها بيد هاتم قال لها خذي فنادت المرأة الامان الامان

يا بن عم محمد

يا بن عم محمد تريد ان تزوجني من ولدي هذا والله ولدي
زوجني اخوتي هجينا فولدت منه هذا فلما تزوجت وثبت
امر في ان انتفي منه واطرده هذا والله ولدي وفولدت
تتلق اسفا عليه قال ثم اخذت بيد الغلام وانطلقت
الى منزله وبادى عمر لولا على لعلك عمر **عمر** في ريفان بن
رجلين حدثني ابي رحمه الله عن جدي عن الحسن بن محبوب
عن عبد الرحمن بن الحجاج قال سمعت ابن ابي ليلى يقول قضى
عليه بقتضية عجيبة وذلك انه اصطحب رجلين في السفر
فجلسا ليغذا فافاخرج احداهما خمسة ارغفة واخرج الاخر
ثلاثة ارغفة ففر بها رجل فسلم عليها فقالا هلم الغدا فجلس
فاكل بهما فلما قام رمى اليهما ثمانية دراهم فقال هذه عوض
لكما اكلت لظعا مكافا خضما وقال صاحب الثلاثة ارغفة
لصاحب الخمسة هذه نصفان بيننا وقال الاخر لي خمسة و
لك ثلثة فارتفعوا الى امير المؤمنين علي بن ابي طالب ع فقال
لهما ان هذا الامر الذي انما فيه امر في الصلح فيه حسن
فقال صاحب الثلاثة ارغفة لا ارضى الا بمثل في فقال ان لك في
مثل في واحدا ولصاحبك سبعة فقال الرجل سبحان الله كيف

هذا هكذا فقال اخبرك اليس كان لك ثلثة ارغفة ولخضبك
خمسة ارغفة قال بلى قال فخذ كل الاربعه وعشرون ثلثا
اكلت انت ثمانية وصاحبك ثمانية وصينفك ثمانية فاكلت
انت ثمانية من ثلثة اثلاث وبقي لك ثلث فاما بك درهم و
اكل صاحبك ثمانية اثلاث من الارغفة وبقي له سبعة اثلاث
اكلها الصنف فاحا به هذا الذي سبعة دراهم **مسألة** في الخبز وقته
امير المؤمنين ع في الخبز وبقي الذي يكون لها مال الرجل والامير
انما ان بالث من الرعم فلها ميراث النسا وان بالث من الذكر
فلها ميراث الرجال وان بالث من كلاهما عدا صلحا فان
زادت واحدة على صلح في امرأة وان نقصت في رجل وقته
ايضا في الخبز قال الصنف بطنك بالخط وبقيل فان احاب به
الخط فهو ذكر وان انكسر بوله كما ينكص بول البعير في
امراة وحديثي ابي عن جدي عن الحسن ع قال ولا يحل للمرأة
ان تنظر اليد وان كانت انثى لم يحل للرجل ان ينظر اليها
فبقي لمن ينظر اليه الى ذلك قال الامام يعقدها ونظر
في المرأة حتى يرى ما خلفه **مسألة** في العتيق وقته امر المؤمنين
في رجل ادعت امراة ان العتيق وانكس الرجل ذلك فامر النساء

من جهام

ان

ان ينفق في امراة بالخلو ولم يعلم زوجها بذلك
ثم قال زوجها انها فان تلخ ذكر بالخلو فليس بعتيق وقته
ايضا في العتيق قال يا فتنة هذا بريد واذهب به الى الخمر وقته
الحيلة ومرة ان يقعد ساعة في الماء فاذا خرج من الماء احسبه
فان كان مسترخيا على مقداره الاول قبل ان يقع في الماء فهو
عتيق وان كان قد تقطع ونقص من مقداره الاول فليس
بعتيق **مسألة** فيمن لا يقدر على الاقتضا وقته في رجل ادعى
لا يقدر على ان يقض امراته فقال يا فتنة مرة ان يسجل على الارض
فان تقب بوله الارض فهو يقدر على الاقتضا وان لم تقب بوله
الارض فهو كما يدعي عليه **مسألة** في الجرد وطعام مرسودة في السفرة
ولم يعلم انه اسبغه مسلم هو واسفغ به حتى يتحل اكل اللحم ام لا فقال
يوضع اللحم على النار فان تقطع وتقبص بعضه الى بعض فهو
وان لم تقطع فليس بركي **مسألة** في المملوك الذي ادعى ابن مولا
مملوكه وقته في رجل مات وترك مملوكا وابنا في فلاة من الارض
فادعى المملوك ابن مولا مملوكه فادعى المولى ان المملوك
فتملكوا الى امير المؤمنين صلوات الله عليه فامرت ان يتقربا
في حائط ويخرج راسهما من النقيبين ففعل قنبر ذلك ثم قال المنيبر

يا قنبر اضرب عنق المملوك ففرغ المملوك فود رأسه فاحذوه
تروحه الى مولاه **قوله** في السارقة ولديها وقص في رجل عنده جارية
فولدتا جميعا في ليلة واحدة احدهما ابنا والاخرى بنتا فهدت
صاحبة البنت فاحذت ابن الجارية الاخرى ووضعت البنت في
هذا القوم فقامت فقال صاحبها لابن الابن ابني وقالت صاحبة
البنت الابن ابني فقامت الى امير المؤمنين ع فامر ان يوزن بينهما فاكما
كانت تقول لبنا فالابن لها **قوله** في مملوك تزوج بغير اذن مولاه
جاء رجل الى امير المؤمنين ع فقال يا امير المؤمنين ان هذا مملوكي قد
تزوجت فقام امير المؤمنين ع فوق بينهما انت فالتفت الرجل الى مملوكه
فقال يا اخي انت طلق امراتك فقال امير المؤمنين ان شئت طلق وان
شئت امسك قال كان قول الرجل طلق امراتك رضى بالزوج
قوله في الفاسق بالعتام قال وجاء رجل قد فسق بعتام فقال له
اخبر من تلت عفت بات اما عن يميني او هدم حائط عليك او
بالناد فقال يا امير المؤمنين اني هذه التلت اشدي للعقوبة لان
يمن دار العقوبة فقال الاخران بالنار فقال اخر في قايح له النار ثم قال
ادخلها فقال انظر في اصغر ركبتين وقد صعد ثم رفع يده الى السماء فقال
اللهم اني استيت فاحشنة عما يهينني عندك ثم اتيت وليك وخليفك

قاجرة

فاخبرته بذلك وسأله ان يطلع في منها فخر في احد ثقت عفت
ضربة بالسيف او هدم حائط او اراق بالنار فسالته اني التلت
استد على لان بخوابه من خارجته فقال الاخران بالنار فاحشنة
بكي امير المؤمنين ع للرجل قال قد غفرتة فقام اليه رجل فقال يا امير المؤمنين
نمطر حذ من حد ود الله فقال له ان الاعام اذا كان من قبل
ثم تاب الله من ذنبه بينه وبين الله طلع نيقوله **قوله** في المنكرين
اخاصهم قال واخي عمن الخطاب بامارة تزوجها شيخ فلما واقمها مات
على بطنها فجاءت بولد فاذا في اخوته من ابنته انها فخرت وشاء
عليها فامر بها ان ترجع فتر بها على عهده فقالت يا بن عم محمد اني
فقال لها هات هاتك قد دفعت اليك كتابا فافقره فقال له هات
يوم تزوجها الشيخ ويوم واقمها وكيف كان جماعة لها رد وللا
كان من القدر عا بصيلات اتراب يلعبون فقال لهم العيول اللهم
اللعيب قال لهم احبسوا حتى تمكنوا ثم صاح بهم ان قوموا فقاموا وقال
العتام فانك على راحتك فذعاه امير المؤمنين ع فخرج من ابنته وحلقت
المفتين حذوا فقال له عمر ابو الحسن كيف صنعت قال عرفت صنعت
الشيخ في آتاء العلام على راحتك **قوله** في الاخبار قال اجتمع
فقر من الصحابة على باب عثمان فقال كعب الاخبار والله لو ددت ان علم

اعلم اصحاب محمد عندي الساعة فلا سال عن اخيها ما اعلم على حق
الارض رجلا او رجلين فيينا نحن كذلك اذا طلع امير المؤمنين
فتسليم القوم ودخل امير المؤمنين من ذلك عضاضة فقال اني
ما تشتم فقالوا لغير رية ولا باس يا ابا الحسن ان كعبا تمقي امينة
فنجينا من سيرة اجابة الله له في امينته فقال لهم امير المؤمنين
وما ذلك قالوا اني ان يكون عنده اعلم اصحاب محمد لم يستل عن
نرجم ان لا يعرف على وجه الارض احد يعرفها فاجلس على
هات يا كعب مسانك فقال يا ابا الحسن اخبرني عن اول شجرة
اهتزت على وجه الارض قال في قولنا او في قولكم قال فيهما
جميعا قال على نعم انت واصحابك يا كعب هذا الشجرة التي شق منها
نوح للصين قال كذلك تقول قال كعب بن مالك ولكن هذا الخلة التي
اهبطها الله مع آدم من الجنة فاستظل بظلها واكل من ثمرها
هات يا كعب قال اخبرني عن اول عبي جرت على وجه الارض قال على
في قولنا او في قولكم قال فيهما جميعا قال على ه ورتعم انت و
اصحابك انما العيون التي عليها شجرة بيت المقدس قال كذلك
قال كعب بن مالك ولكن هذا عين الحية وهي التي شرب منها الخضر وبقى في
هات يا كعب قال اخبرني يا ابا الحسن عن شئ من الجنة في الارض قال

قولنا

في قولنا او في قولكم قال فيهما جميعا قال نعم انت واصحابك انما
الذي انزل من السماء ابيض فاسود من ذنوب العباد قال
كذلك يقول قال كعب بن مالك ولكن ان الله اهبط البيت من الجنة
محمدا من السماء الى الارض فلما كان الطوفان رفعة البيت وبقى
اساسه هات يا كعب فقال يا ابا الحسن اخبرني عن لابل وعن
لا عشرين له وعن لا قبل له قال ما من لابل له فيسوي نعيم ومن
لا عشرة له فادم ومن لا قبل له فالعكة هي قبله ولا قبل لها
هات يا كعب قال يا ابا الحسن ثلثة اشياء لم تمكس في خوف ولم
تخرج من بدن قال عصاه من سبي عمران وثاقه ثمود وكيش ابراهيم
فقال يا ابا الحسن بقيت مسئلة واحدة ان انت اخبرني بها فانت
انت قال هلمها قال قبر سابر كعب قال ذلك هو يوسف بن متى اذ
سجد الله تعالى في بين الخوت **سورة** في القبر بالقتل والمكذوب عليه
قال امير المؤمنين ع رجل وجد ثغرية وبه سكين ملطخة بالدم ورجل
مذبح يتخط به في دم فقال امير المؤمنين في ذلك قال انا قتلته قال
اذ هبوا به واheidوه فلما اذهبوا به اقبل رجل سريع وقال لا تهلوا
رده الى امير المؤمنين فزوه اليه فقال الرجل القبل لا والله يا امير المؤمنين
ما هذا صاحبنا ما والله قتلته فقال الاول ما هذا على اقره على

صاحبه

ولم تقتل فقال يا ابا المومنين ما كنت استطيع ان اقول وقد شهد على كل
هؤلاء الرجال واحد وفي يدي سكين ملطخة بالدم والرجل
يتخط في دمه وانما قائم عليه وخفت الضرب فاقررت وانا
رجل كنت ذبحت بجنب الخربة شاة واخذ في البول فدخلت الخربة
فرايت الرجل يتخط في دمه ففقت عليه مستعجبا منه فدخل على
فاخذ وفي فقال امير المؤمنين علي عاخذوا هذين الرجلين فادبا
بهما الى الحسن وقولوا له الحكم في ذلك وفعنوا عليه قصتهما
ففعلوا ذلك فقال الحسن قولوا لامي المؤمنين هذا ان كان
ذبح ذاك فاعياها له وقد قال الله تعالى ومن احياها فكأنما
الناس جميعا فحل عنهما واخرج دية القتل من بيت المال
عنه وعن ابي الجارود عن الحسن بن الاعور قال بينما امير المؤمنين
في الرحبة والناس عليه منذ كن في بي بي مستقبين ومن بي مستقبين
قام رجل فقال السلام عليك يا امير المؤمنين ورحمة الله وبركاته
فقطر البرد المزمزمي بين يديك العظيمين ثم قال وعليك السلام
ورحمة الله وبركاته من انت قال انا رجل من عبيدك واهل بلادك
يا امير المؤمنين فقال له ما انت من عبيتي ولا من اهل بلادك ولو سلمت
عليك وما احدا ما خفيت علي ثم قال لمن حوله اترضون هذا فلم يرد

احد

احد فقال له هؤلاء اهل بلادك لا يعرفونك مع اني لو رايتك
مرة واحدة من دهرك لم تخف علي فقال الرجل الامان يا امير المؤمنين
فقال له اهل احدثت في مصر هذا حدثا منه دخلت قال لا قال
فصاك من رجال الحرب فقال نعم قال اذا وضعت الحرب اوزارها
فلما باس فقال انا رجل عترة اليك معاوية متعقلا لك اسالك
عن امره بعث اليه الابن الاصغر سيالدة ويقول ان كنت للمقيم
هذا الامر والحليفة بعد محمد صلى الله عليه وآله فاجبر في هذه الاشياء
فانك ان اخبرني انتعتك او بعث اليك بالخربة فلما اتاه الرسول
ليريك عنده جواب وقد غدر ذلك واقلقه فبعث اليك بجواب
لك اسالك عنها قال وما هي قال بين الحق والباطل وكره بين
والادب وكره بين المشرق والمغرب وعن هذه الخربة وعن قريش
وقريش وعن الحق الذي في القرون اول شي انصر عا وجه الارض
اول شي اهتد اليها والعين التي يادى اليها ارجح المومنين
العين التي يادى اليها ارجح المومنين وعن المومنين وعن عترة
بعضها سند من بعض فقال امير المؤمنين قال الله اني اكله الا كباد
ما اكله واخذ من معد والله لقد اعقبت جارية فاحسن ان
يتزوجها حكم الله بيني وبين هذه الامة قطعوا رحمتي واضاعوا اباي

وصغر وعظم من انى ورد فهو الحق واجعلوا على ما نرى ثم دعا عا
 بالحسن والحسين ومحمد فخره فقال يا ابا اهل الشام هذا ابنا
 محمد رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم وهذا ابني وسئل انتم
 عن مسألك فقال سئل هذه لوقرة يعنى الحسين ع فقال عني ما
 له الحسين يا ابا اهل الشام بين الحق الباطل اربعة اصابع ما
 رايته حينئذ فيقول الحق وقد سمع باذنك باطلا كثيرا فقال الشامي قد
 اصلحك الله وقال بين السماء والارض دعوة المظلوم ومدة البصر
 قال لك غير هذا فكذب فقال صدقت اصلحك الله وقال بين المشرق
 والغرب قال يوم مطر الشمس طر بها حين نطلع وتنظر البطل
 حين تغرب فمن قال غير هذا فكذب قال صدقت حجة الله واما
 هذه المجرة في شراح السماء ومنها هبط الماء المنهر وما قوس فرج
 اسم الشيطان هو قوس الله وامان من العرق واما الحق الذي في
 الفرقان ضوء القمر كان مثل ضوء الشمس فهاه الله بالبحر الذي في
 قرد عرقل وجعلنا الليل والنهار آيتين فحونا ليلة الليل وجعلنا
 آية النهار مبصرة واما اول شئ انقضى عليه وجه الارض فهو وادي
 دلت واما اول شئ اهتمر عليها فهي النخلة التي اهبطها الله لادام
 فاستظل بظلها واكل من ثمرتها واما العين التي تاتي بها الرقة

تؤمن

المؤمنين في عين اسمها سلمى واما العين التي تاتي بها الرقعة
 فهي عين يقال لها بر موت فاما المؤنث فاشد لا يدري امرأة
 هي او رجل فان كان رجلا احتله والنهي وان كانت امرأة حاضت
 وبدأت يدها ولا يقبل على الحائض فان احصا بوله الحائض فمحل
 وان يكف كما ينكح بول البعير في امرأة واما عشرة اشياء بعضها
 اسد من بعض فاسد خلق الله قدام الحجر واسد من الحجر الحديدي
 واسد من الحديد النار واسد من النار الماء واسد من الماء
 النجس واسد من النجس الريح واسد من الريح الملك واسد من
 الملك الموت واسد من الموت امر الله فقال الشامي اشهد ان لا اله الا
 رسول الله وان اباك وصي محمد واولي بالامر من معوية ثم كتبت
 هذه الاشياء وحملها الى معوية وجئت بها معوية الى ابن الاصفه
 فله ان كتبت الى معوية يقول اشهد انها البيت من عندك يا
 وما هي الا من معدن النبوة وموضع الرسالة فاما انت كوني
 درهما واحدا ما اعطيتك ~~شئ~~ فيمن اتى امراته في حلقها بالحصى
 عا فيمن اتى امراته في جفنها ان كان في اول ايام حيضها فعليه ان يغسل
 يديه يار ويغسله الامام خمسة وعشرون سوفا ربيع هذا الرقعة
 في يستغفر الله ولا يعود وان اتاها في اخر ايام حيضها تصدق

نصف دينار ويضرب الامام اثني عشر سوطا ونصف جلدة
 ثمن حد الزاني ويستغفر الله تعالى لا يعود **حكمه** فمن افتر بربما من
 سطره مضان مسترد او قضيء فمن افتر بربما من سطره مضان
 مسترد ان عليه عتق رقبة او صيام شهرين متتابعين او اطعام
 مسكينا ويقضي ذلك اليوم ولا يدركه ابد **حكمه** في الفاجر يامد في
 رجل في باقة ان يضرب مائة بحجر او شدة ضرب ثم يقتل فان لم
 الى الامام كانت توبته بنده وبين الله عز وجل ان يحج ما شاءا
 في الزاني بذات محرم وقضيء فمن زنى بذات محرم فان محصنا ضرب
 مائة ثم قتل وكذا يفعل بها ان كانا عيين محصنين **حكمه** في العبد
 زنى وقضيء في العبد اذا زنى ان يضرب نصف الحد فان عاد مثل ذلك
 حتى يوفي ثمانى مرات ثم يقتل في النامنة فقلت فكيف صار لا يقتل
 الا في النامنة قال ان الله تعالى اكرم ان يحج عليه ريق الرق و حد
 الحر وقضيء في الحر اذا زنى وهو غير محصن ان يقتل في الرابعة
حكمه في شارب الخمر ان يحبس ثمانين فان عاد حد وان عاد قتل
 في الرابعة وما اسكر الكثير منه فالحجرة منه حرام **حكمه** في بصر في قدح
 مسرا وقضيء في بصر في قال المسلم يا زاني يجلد جلدا تاما للفرقة ويجلد
 حد الاسوط للحرة الاسلام ويحلق راسه ويختن ويطاف به

اهل

اهل ملته كبريت **حكمه** فمن اتى بهيمة وقضيء في رجل اتي بهيمة فقتل
 يجلد دون الحد ويحرم عتقها انما لا تفسد ما عليه ويتبع
 البهيمة وتدخن ان كانت مما يؤكل اللحم وان كانت مما لا يؤكل لحمها
 وجلد دون الحد واخرجها من المدينة التي فعل ذلك فيها الى بلد
 آخر باعها لثلاثين بعت بها ويستغفر الله ولا يؤد **حكمه** فمن غيب
 على فرجها وقضيء في رجل غيب امرأة عا فرجها ان يغسل محصنا كان له
 غير محصن **حكمه** في السارق المقتول وقضيء في سارق دخل دار السرقة
 متاعهم قرأى امرأة نائمة فذهب اليها فكلها فقام ابنها اليه لينتقمه
 السارق بجديده كانت معه فقتل فغافلت المرأة السارق فضررت به
 بفا من عند ها فقتلته فلما اصبحت جاءوا اباها السارق يطلبون
 بدم صاحبهم فاخذتهم امير المؤمنين ع ففرهم ودي العلام الذي فكله
 صاحبهم وغرمهم بعد ذلك اربعة الف درهم للمرأة التي كابرها صاحبهم
 على فرجها وبطل دم صاحبهم **حكمه** فمن نكح جارية اهل بصر اخذها قال
 جاءت امرأة الى امير المؤمنين ع فقالت يا امير المؤمنين ان هذا زوجهي كرم
 امتي بغير اذني فقال لها امير المؤمنين ان كنت صادقة رجمناه وان
 كنت كاذبة حدودنا وان شئت اقبلك اقلناك ففكرت المرأة في
 نفسها فلم ترجع في رجمنه رجما ولا في حدها واقيمت الصلوة ودخل

امرأة المؤمنين السجود وخرجت المرأة ولم يبق لغيرها الا المائتين
 الله عز وجل في القيمة المقدسة فبالن واحد في ابراهيم من
 جدو عن محمد بن ابي عمير عن معوية بن وهب عن ابي عبد الله
 ع قال اني سمعت ابا جابر قد شهدوا عليها انها زنت
 وكان من خيرها كانت يتيمة عند رجل وكان الرجل امرأة في
 الرجل كبير ما يغيب عن اهل سبب اليتيمة فتخوفت المرأة ان
 يزوجها اذا قدم من سفره فسقطها للفرج ودعت نسوة حتى اسكنها
 واخذت عن ربهما باصبعها فلما قدم زوجها سأل المرأة عن اليتيم
 فوسمها بالفا حشنة واقامت اليتيم من جيرانها التي ساعدها
 على ذلك فرجع ذلك الى عمر فلم يدركه في نفسه في ذلك ثم قال اذهب
 بنا الى علي بن ابي طالب ع فالتوا عليها وقصوا عليه قصتها
 فقال لامرأة الرجل لك بنة او برهان فقالت هؤلاء جيرانى يهود
 بدلن عليها فاحضرن من خارج الشرف من عزة وطرحه بين
 ثم امر بك واحدة منهم فادخلت بيتا ثم دعا امرأة الرجل فادخلها
 بكل وجه فابت ان تقول عن قولها الاول فذهبا الى البيت كانت
 ودعا احدى الشهور وجرى على ركبته وقال لها هل تعرفينى
 علي بن ابي طالب وهذا سيفي قالت امرأة الرجل ما قالت وخرجت

الى الحق

الى الحق واعطيتها الامان فان لم تصدقني الامان السيف فانت
 لا تعرف قالت الامان على الصدق قال لها على احد في فقالوا الله
 ما زنت الصبي ولكن المرأة لما رأت جمالها خافت فساد ذريتها
 فسقطها المسكين ودعينا فامسكناها فاقصتها باصبعها فقال
 علي ع انا اول من فرق الشهود الا اني سأل النبي ع فالزم المرأة
 حد القاذف والزمن جميعا عقرها اربعاً ثم درهم وامر الرجل
 ان يطلق امرأته وزوجه اليتيم وساق عند مهرها فقال عمر
 للنبا فحدثنا يا الحسن بن محمد وابنا فقال عدا واني اكان
 يقيم الاب له ولأمر له وان امرأة من بني اسرائيل ضمنته فزنته
 وان ملوكا من ملوك بني اسرائيل كان قاضيان لها صديق
 وكان رجلا صالحا وكانت له امرأة جميلة وكان ياتي الملك فيجد
 فاحتاج الملك الى من يجتهد في بعض امره فقال للقاضي
 لي رجلا ارسله في بعض امرى فقال فلان فوجهه الملك
 فقال الرجل للقاضي اوصيك بما رأي خيرا قال لا نعم فرجع الرجل
 وكان القاضيان ياتيان باب الصديق فحشقا المرأة فوادها
 عن نفسها فقال لها ان تفعل ذلك لتشهد عليك عند الملك
 بان تاثم لزوجتك فقالت افعل ما احببها فاني للملك فشهدت

انما زينت وكان لها ذكر جليل حسن فدخلت ذلك امر عظيم وشهد
 بها عظمه وكان محبها وقال لها ان قولكم مقبول فاجلها الى تلكه ايام ثم
 ارجوها وانادي في المدينة التي كان فيها احضر واقتل فلانة العابد
 قائما بعت وان القاصدين قد شهدوا عليها فذلك فاكروا الناس
 في ذلك وقال الملك لوزير ما عندك في ذلك هو حيلة فقال ما عندك
 في ذلك شيء ثم ركب الوزير البعير الثالث وهي آخر ايامها فاذ اجروا
 يلعبون فيهم وانيال فقال يا معشر الصبيات تعالوا حجة اكون انا
 الملك ويكون است امرأة فلانة العابد ويكون فلانا وفلانا
 قاضيان الله الشاهدان عليهما جمع ترابا وجعل سيقام من نصب
 وقال خذوا بيده هذا فخره الى مكان كذا وكذا وخذوا بيده هذا
 الى مكان كذا وكذا ثم دعاهما ففعل له قتل حقا فانك ان لم
 تقبل حقا قتلتك ثم شهد على هذه المرأة والوزير واقف بنظر
 ويبيع فقال اشهدك انما زينت قال من زينت قال في يوم كذا وكذا قال
 مع من قال مع فلان قال في اي مكان قال في مكان كذا قال روه
 الى مكان وهذا في الاخرة روه الى مكانه وجاءوا بالآخر فقال للعلام
 تشهد حالا اشهدك انما بعت قال في اي يوم قال في يوم كذا وكذا قال مع
 زينت قال مع فلان قال في اي موضع قال في موضع كذا وكذا قال في اي

صحة

صاحب في الشهادة قال دانيال لع الله اكبر الله اكبر شهد بغير
 ثم نادى في الناس ان القاصدين شهدوا على فلانة بغير فاحضر
 قتلها قال الوزير يسبح كلام دانيال والصبيات قال فرجع الوزير
 مسرعا حتى دخل على الملك فاحضره من كلام دانيال الوزير والصبيات قال
 فبعث الملك الى القاصدين فاحضرهم ثم وثق بيدها وساهلها عن المرأة
 وفعل بها ما فعل دانيال لبلدان فاختلف القاضيان في شهدا منها
 كما اختلف القوادى الملك في المدينة ان احضر واقتل القاضيين
 قائما شهدا على المرأة بغير فاحضرها وامر الملك القاضيين
 ووقع الله نعم من المرأة ذلك **حكم** فحين ان امرأة من دبرها قال
 بينما امير المؤمنين ع خطيب على المنبر اقام ابن الكوا فقال يا امير المؤمنين
 ما تقول الرجل يبيع امراته من دبرها فقال فبيعت فحضر الله
 لك ثم قال بعد الى عظم بناء القرية فيوم يبيع امراته من دبرها
 يتبع للحجارة **قوله الكوا** وقص في رجل قال لرجل اني رايت احتملت
 بامرئ فقال له للحكم ان يقام في الشمس حتى يحد ظله ولكن استغفر
 جميع لا يعود يؤذي المسلمين **قوله** ان من السحت ثمن البتة و
 ثمن الكلب ومهر البغي والذئبة في الحكم واجرة الكاهن **وقص**
 في رجل يبيع جاعته من النساء حراما قال يقام عليه لكل امرأة ما ماله احد

قوله الكوا

الطاهر فاطم الكحل
ما في النسخ
لمن يرى في كونه
منه في كونه

فنقل الصخر من قلل الجبال احب الي من نقل الجبال
 يقول الناس كنت فيه عماراً فقلت العمار في ذل السوال
 يموت الناس فما بعد من فلما ومنه خصال بهال
مولى محمد بن عبد الله
 الدهر ينقل من حال الى حال والناس ما بين انا والاحال
 كيف السوء يا قبائل واخوة اذ انا ملئت مقلوباً قبائل

الحمد لله رب العالمين والصلوة على خير خلقه محمد وآله
اجمعين وسلم تسليما كثيرا **الحمد لله** الذي رساله تجويد فرائد
علم قرات **قرآن** كلام ملك علام كهركاين قد نه اند در قرات قرآن
اوراد ضابطه بنده پس واجب شد كه اينقدر ربا و كره تا در صنف قرايت
نبا شد كذا قال الله عز رب تالي للقرآن والقرآن يلعنه بس
ناچار شد دانستن اينقدر و حضرت حق سبحانه و تعالي كلام تجويد
خود مي فرمايد كه **ورتل القرآن ترتيلا** روايت از حضرت علي عليه
السلام است كه ترتيل قرآن تجويد و ريت و تجويد از جود ريت و جود ريت
خوب خواندن بود و خوب خواندن بجاي آوردن ادغام و اظهار
و قلبه مدات و مخارج حروف است **باب** الادغام والافقا
والاظهار والقلب والاختلا والمفات وغير ذلك الاول
في الادغام بلا غنة يعني هرگاه تنوين و نون ساكنه بلام و را
رسد ادغام بلا غنة بماند مثال تنوين چون **جبر الله** و غفعا
بر حيم مثال نون ساكنه چون **من** لطف و در نزد را چون **من**
وامثال اينها و هرگاه كه هيچ تنوين و نون ساكنه بجا حروف را در ادغام

مع الغنة بماند و آن حروف چهار است **م و ي و و و نون** ساكنه
نزد حيم چون **من** مالي و تنوين نرود چون **رحمة** مثلا مثال **من**
نرودي چون **من** يشاء و تنوين نرودي چون **ايها** يعني نون
نون ساكنه نرود و چون **من** و الي و مثال تنوين نرودي چون **رحمة**
و عدا مثال نون ساكنه نرود و چون **من** فشا و مثال تنوين
نرود نون چون شيئا نكره و امثال اينها و هرگاه كه تنوين و نون
ساكنه نرود شش حروف رسد اظهار را بايد كرد و آن حروف چنانچه
اينست **ا ه ح ع ح خ** مثال نون ساكنه نرود **ا** چون **من** امن
مثال تنوين نرود **عذاب** اليم مثال نون ساكنه نرود **ح** چون **من** حيا
مثال تنوين نرود **ح** چون **فريقا** هذي مثال نون ساكنه نرود **ح** چون
من علم و تنوين چون عذاب عظيم مثال نون ساكنه نرود **ح** چون
من حفيظ و تنوين چون شكوي رحيم مثال نون ساكنه نرود
ح چون **من** غلي و تنوين چون عليا عفو را و مثال نون ساكنه
نرود **ح** چون **من** خبير و تنوين چون عليا خبير و امثال اينها
هرگاه كه تنوين و نون ساكنه بيازده حروف رسد اظهار نشد
و آن حروف اينست **ت ا ي د ذ ص ه ي س ش ط ظ ف ق ك** مثال
نون ساكنه نرود **ح** چون **من** ثواب و تنوين چون جنات تجري

مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون تراپ **ج** تم
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون عجل **ج** جسد
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون قوما **ج** دون
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون نیر **ج** ذلیک
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون عمل **ج** صالحا
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون بعض **ج** حرج
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون علی **ج** سبیانه
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون عز **ج** اشیاء
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون وکلا **ج** صریحا
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون خلا **ج** لا یکتبا
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون الکلی **ج** اظاهرا
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون یثی **ج** فاعبد
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون شیا **ج** متبدا
 مثال نون ساکنه نزد **ج** چون من **ج** و تنوین چون حجا **ج** کاغما
 و هرگاه همین تنوین و نون ساکنه نزد **ج** با رسد قلب میکنند چون
 من بعد و حبی و صبی و امثال اینها و قلب را قلب
 از آن سبب گویند که تنوین و نون ساکنه را قلب میکنند بهم

ملفوظ

ملفوظ و بهم ملفوظ نزد با اخفا خوانند از برای اینکه بهم می خوانی
 نون سب در غنة و مشا که است در حرج و هرگاه که سب بهم می رسد
 برسد اظهار باشد بلا غلاف و هرگاه که برسد اظهار باشد از برای
 طر و باب و اخفا نیز شاید زیرا که اخفا اخف است و اخف
 با اظهار **ج** ادغام بلا غنة را خاصه تشدید باید و غنة می باید
 و ادغام مع الغنة را تشدید و غنة بر دو می باید و اخفا و قلب را غنة
 می باید و تشدید نمی باید و غنة عبارتست از صوت حتی که بدر می آید
 از حشوم حد غنة عبارتست عن صوت حتی خفی بیخروج من
 الحشوم و **ج** ادغام از روی لغت ادخال شیئی است پس بنا که
 ادخلت الثیاب فی الحشوم ای ادخلته فیه و از روی اصطلاح
 الادغام آن شکلی الاول و تدبرج فی الثانی **ج** قلب نیز
 دو معنی دارد از روی لغت گردانیدن یعنی در بردن و از روی
 اصطلاح جعل حرف مکان غیبه بدانکه اظهار نیز دو معنی دارد
 از روی لغت ظاهر گردانیدن و از روی اصطلاح الاظهار آن
 نظار بیک حرفین مع الطریق و اخفا نیز دو معنی دارد
 لغت پوشانیدن و از روی اصطلاح الاظهار اخفا و اخفا
 بین الاظهار و الادغام و هو عار من التشدید و لازم

و بر

از این سخن در صحت این
 شاکر است زیرا که در و در
 انصاف است

نیز دو معنی دارد از روی لغت چسبیدن و از روی اصطلاح **اللتام**
 من الوقوف مالم وصل طه فاه غیر الملام و شمع معنی
 الکلام بدانکه مطلق را نیز دو معنی است از روی لغت ظاهر
 و از روی اصطلاح المطلق لما یحیی الایة یا بعد و بنا
 وقف نیز دو معنی دارد از روی لغت ایستادن و از روی اصطلاح
 الوقف فی قطع الحركة مع التنفس ای مع قطع النفس و بدانکه
 میرد و معنی دارد از روی لغت کشیدن و از روی اصطلاح
 الکتابات حرف علی فی کلمة سوا کما موصفاً أو لاس
 بدانکه الف و واو و یاء حرف مدند بشرط آنکه الف ساکن و ما قبل
 او مفتوح مثل جاء و شاء و واو ساکن باشد و ما قبل او
 مضموح مثل تسوء و یا ساکن باشد و ما قبل او مکسور مثل
 حی و یحیی و اما شال ایشان بعد از این بدانکه مد اقام دارد چون جمع
 از روی و ضم می شود متصل و منفصل اگر شال کشند که مخبر بدو
 چارست جواب گویم که خالی از آن نیست که حرف مد و سبب مد
 مرد و در یک کلمه واقع میشود یا نه اگر واقع شود متصل است
 چون جاء و شاء و اولئک و اما شال این و اگر در یک کلمه واقع شود
 منفصل چنانچه ما انزل و قالوا امنا و فی انفسهم و اما شال

شال که الف ساکن
 و ما قبل او مفتوح
 و یا ساکن باشد
 و ما قبل او مضموح
 و یا ساکن باشد
 و ما قبل او مکسور
 و یا ساکن باشد

ان

و فرق میان ایشان آنست که مد متصل در حالت وصل مدست
 و منفصل در حالت انفصال مدست و بعد از این بدانکه نیز
 دو معنی دارد از روی لغت کشادن و از روی اصطلاح الفتح
 فی فایة بحیث من استبایها الف و ضم نیز دو معنی دارد از روی
 لغت هم بر آوردن و از روی اصطلاح الضمة فی کلمة بحیث فایة
 بحیث من استبایها الف و کسر نیز دو معنی دارد از روی لغت
 شکستن و از روی اصطلاح الکسرة فی کلمة سفلایة بحیث من
 استبایها الف و بدانکه حرکت باز دو معنی دارد از روی لغت
 و از روی اصطلاح الحركة فی صوت یتکلف بالحرکة و اما شال
 الحركة حرکتی لایحتاج الی حرکت التنقیص و اما شال العرفان
 فرمانا لایما یعرف بک الحق و الباطل القرآن کلام الله منزل
 غیر مخلوق فی قال مخلوق فهو کافر بالله العظیم و اما شال
 الحافظ حافظ لای حفظ کلام الله من الصدور بدانکه نیز
 دو معنی دارد از روی لغت شناختن و از روی اصطلاح التوقف
 تعرف بشی و تمیزه ما سوا الله و السلام و الاکرام و

الله الذر خلقنا و نزلنا و الصلوة
 علی بنیماجر و آلهمین

م

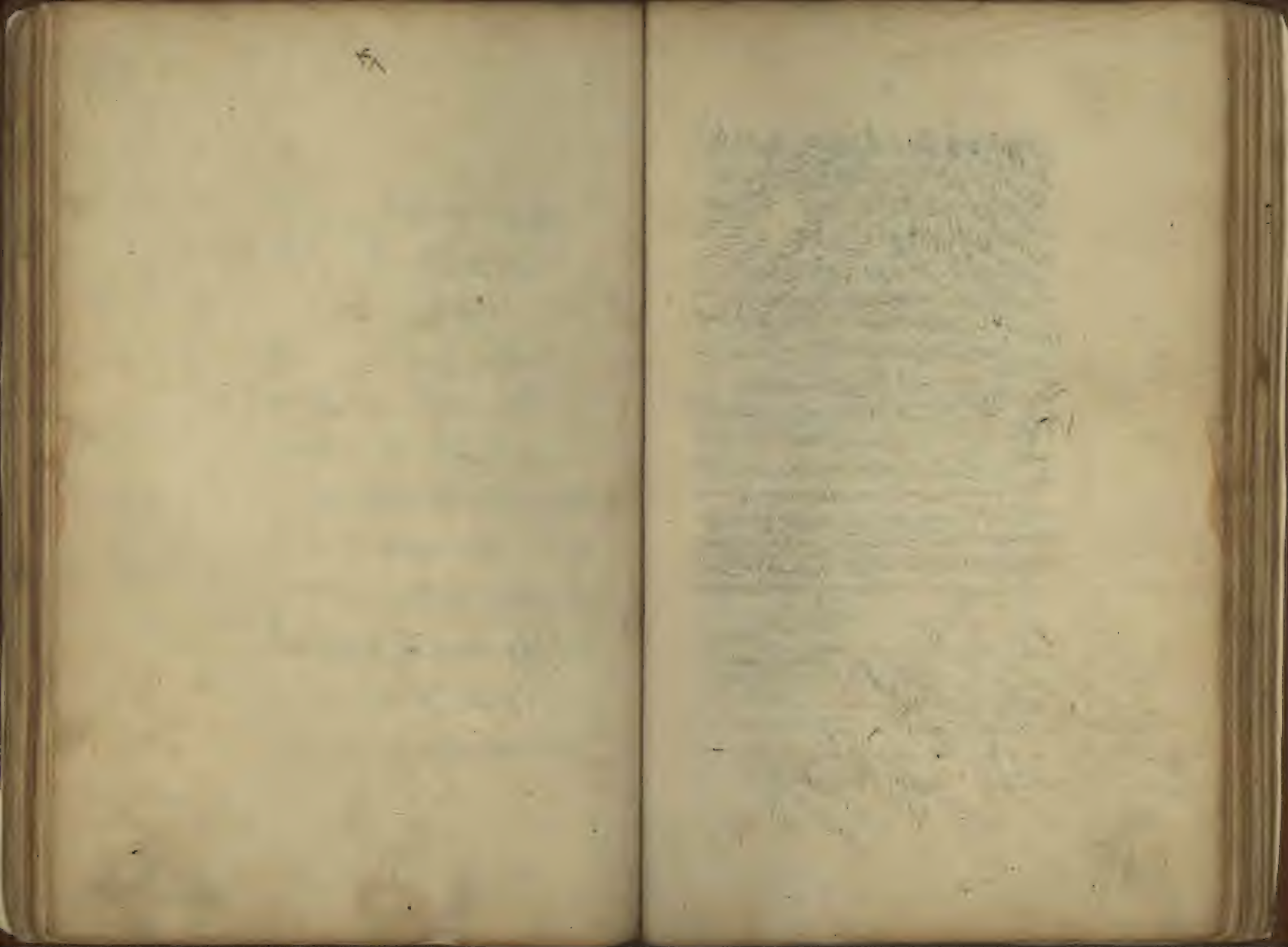

طبقه چهارم است مباد و ضا و طا و ظا و غیر از این چهار حرف ششگانه
 باشند طبایع پیرشانیدن و چپشانیدن و حروف مذکوره را طبقه
 آن گویند که در آنجا ایشان زبان حق میست و دو کام بالا را که بر
 دست میگیرند و چپید یکام بالا و انفتاح کن و در دست
 و حروف وی غیر حروف طبقه است و آن بیت پنج است و منفرد است
 آن گویند که زبان در وقت سکون بین آن جدا و کشیده شود و دو کام
 را بنویسند و منقلبه متعقده است و حروف منقلبه شش است
 مجتمع در قرین کتب فاولقم و میم و نون و لام و با و غیر از این حرف
 ششگانه که میگویند باشند اندلاق در لغت خفت است
 طرف چپ بر این گویند و این حروف را منقلبه از جهت آن گویند که خفت
 در محل انحراف حاصل و جهت در لغت بمعنی است و ثقلات و حروف وی است
 و در است این حروف را معقده گویند از آنکه معقود باشند از ترکیب معنی است

ما قبل که در کمال باشد و کمالی باشد حرف است و از قبل مصرع و عین القلم
بعضی از علای قرات و مصوت ترقی کفر اند و هیچ مجروری در کتب نشکفته
که من در بعضی تخفیم اختیار میکنیم و در قطریقی نذر الاول و بعد بالاسل و
لا فظ الله کای در حرف مقدم او مفتوح یا مضموم باشد مثل ان الله و
وَجَدَ اللهُ تَخْفِیْمَ بَ در قرابت جمع و آنچه بنام الله است و دیگر
لام مفتوح که مقدم بر و یا یا یا یا واقع باشد بشرطیکه و فلفله
مفتوح یا ساکن باشد مثل الضلَّة و یصلون و الظلَّ و
مطالع و ظلم و اظلم و قرات نافع بر وایت و رسل و طریق
محرین و قالون که راوی دوم و رشت است باز تر قن کرده و و رشت
در احکم علی حده دارد زیرا که را را که قبل و ی که به یا یا یا ساکن باشد
میکنند خواه داخل و مفتوح باشد و خواه مضموم و اگر قبل ساکن باشد و غیر باشد
و قبل ساکن که می باشد سما که دارد و الا کای ساکن فاعل حرف است و لا باشد

ما قبل

ما قبل که در کمال باشد و کمالی باشد حرف است و از قبل مصرع و عین القلم
بعضی از علای قرات و مصوت ترقی کفر اند و هیچ مجروری در کتب نشکفته
که من در بعضی تخفیم اختیار میکنیم و در قطریقی نذر الاول و بعد بالاسل و
لا فظ الله کای در حرف مقدم او مفتوح یا مضموم باشد مثل ان الله و
وَجَدَ اللهُ تَخْفِیْمَ بَ در قرابت جمع و آنچه بنام الله است و دیگر
لام مفتوح که مقدم بر و یا یا یا یا واقع باشد بشرطیکه و فلفله
مفتوح یا ساکن باشد مثل الضلَّة و یصلون و الظلَّ و
مطالع و ظلم و اظلم و قرات نافع بر وایت و رسل و طریق
محرین و قالون که راوی دوم و رشت است باز تر قن کرده و و رشت
در احکم علی حده دارد زیرا که را را که قبل و ی که به یا یا یا ساکن باشد
میکنند خواه داخل و مفتوح باشد و خواه مضموم و اگر قبل ساکن باشد و غیر باشد
و قبل ساکن که می باشد سما که دارد و الا کای ساکن فاعل حرف است و لا باشد

و اما بعد در ساکن شدن شکر منه الله و عليه الله چه بکند و اوست که کند
 اگر مثل حرکت بعد ساکن باشد مثل بیدار شدن از خواب و اگر ساکن و
 محروک باشد مثل هدای و علیه انشاء و اجتناب و هدایه
 الیه و اما مستقیم هیچ کس را کند مگر این که اگر او صبر فرماید و حفظ
 کرد و ای عامر است موافقت کرده بوی در فیه میماند و سوره زمر
 و باید دانست که بعضی از احکام مذکوره در بعضی از الفاظ مخصوص میباشد
 نیست مثل یوقیه و یوقیه و ارجیه و یرضیه و یوقیه و یوقیه
 و یوقیه و یاید چنانکه در کتب مطول مذکور است ذکر آن در اینجا مناسب
 نیست **باب پنجم** و در بدو که مذکور و ذکر است طبیعی و
 غیر طبیعی طبیعی عبارت از استند او که حاصل است از استند حروف و
 بقدر تلفظ بدینان مثل الف قال و و او یقول و یای قبل و مثل
 در مانند او و دینا و انوفی و اینی و او را مل و او را بر کند

و غیر طبیعی

و غیر طبیعی عبارت از زیادتی این استند او و با بر سر و فقر که در کتب قرآن
 ذکر کرده و در ادوار و در این نوع است و او را فرعی و ملحق گویند و فقر عبارت
 از ترکین زیاد و باقی است طبیعی و زیاد استند او را لا بر استند او را
 لفظی باشد یا معنوی بلفظی و خبر است ساکن و غره و ساکن می باشد
 الا بعد از حروف مد و لازم باشد یا عارض و مرکب است یا غم باشد یا غم
 مثال لازم مدغم و آیه و لا الضالین و انا جوشی و
 مثال ساکن لازم کاف ضاد و قاف و ميم و یون
 و القم و یس و القرآن نزد نظر و حیای و اللؤلؤ و قرآن
 سکون مثال ساکن عارض مدغم او غام که بر این امر است و مثل الرحیم
 ملک قال لهم است المعیر لا یکلف و منظم سکون وقف
 باشد مثل شعیبی و یوم الدین و ما یکون فالتقون
 و یس المهاد و دار القرار و یس و الذی و القان

و فی شان نزول گفته اند و موای نوع در حالت توقف
یا شام در آنوقت بود یعنی در آنوقت مضمر یا مفعول باشد و وجه
از برای سکون است که تکلیف پیدا شود و از برای این که کتب پس که با کلام
مقام حرکت است و در سبب ساکن هر چه لازم باشد اجازت آید و بر این
و در آن تفاوت نیست نزد جمیع عمل بر است و این را در عرف فراموش لازم از
میگوید یا آنکه لازم موقوف ساکن و متناهی و فیه باشد یعنی در ساکن لازم و
این را در عمل نیز که می تواند بود اگر سوال حرکت است و اگر عارض باشد مثل التزم
ملک طول و توسط و قدر در آن جائز باشد از جهت اعتبار عارض و عدم اعتبار
از آن و عارضه جابیه اما سبب که مره باشد خالی از آن نیست که آن مره مقدم
باشد بر حرف میماند اگر مقدم باشد مثل ان و اوقی و ایما نامه
ان خصوص بقوات ناخ از روایت و در شش طریقی از آن و توسط و غیر
کرده یعنی طریقی و اگر موافق باشد از حرف مد خالی از آن نیست که جمیع باشند

در یک

در یک یا نه اگر جمیع باشند در یک یا نه یا نه و شای و شای و شای و شای و شای
شای و آن شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای
در فکر عبارت از طبعی باشد و از آن شده اما تفاوت در میان و آنست
و نزد صاحب تفسیر و جمیع ما در ترتیب تفاوت است و در شش مره باشد و در
از این عالم و فرود را و این عالم و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای
و این عالم و فرود را و این عالم و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای
بد و مرتبه است طوایف برای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای و شای
علی برین است از جهت آنکه اضطراب است پس مذهب شایطی مدعایم
و ابو عربی باشد و اگر در دو کلمه جمیع باشند شایطی مره و حرف مثل
یا انزل و قالوا امثنا و فی انفسکم و هو لای و یا ادم
و امره الی الله و یدم الا الفاسقین از آن مفضل خوانند
و سبب نیز که در حرف و حامد نیز خوانند و درین نوع ابو جهم و در

و این کلمه و سوسه را نیز از قعر نباشد که عبارت از طبیعت و بقیه و دوری
 با قاعون دو وجه باشد یکی مد و طریق غیر مست از برای دوری و یکی
 عراق که در غیر کفر مراد دوری است و دیگر قعر و او از رویه شایسته
صل اگر در مثال صورت مذکور جای حرف مد حرف بن باشد
 و آن و او بای ساکنین است که مسبوق باشند به پیش از آن که بعد از آن
 حمزه باشد متصل با پیشان در یک کلمه مثل سی و سوسه و در حالت
 وصل بغیر از قعر نباشد از برای سه الی و درش که طول و توسط کند
 و در حالت وقف طول و توسط و قعر است از برای سه مکروه و درش که
 او قعر کند و اگر بعد از نشان ساکن یا لازم خواهد بود یا عارض
 و بر تقیر با متد خواهد بود یا نه اما لازم غیر متد و حرف عین است
 در فاکتوریم و شور یک حرف لیس و جاری مجرای حرف مد داشته اند و مد
 مطلق کرده اند از مد قرا و مد توسط از مد نیز کرده اند متبا را که اگر

لازم

لازم است شرط حرف عین است حرف مد و اول بقیه طول است
 این مجاهد و علی بن محمد بن بشر انطاکی و ابن بکر افخوری و ختیار
 صاحب تفسیر و شرح ابوالکاسم شاطبی است و حافظ ابو عمرو نیز
 در جامع البیان از بعضی مذکورین حکایت کرده و ثانی عینی
 مذکور است ابو الطیب عبد المنعم بن علی بن ربیع و بشر بن ابی سنان
 طبرستان و علی بن که در باب مد قعر طریقی مذکور است و علی بن
 انطاکی و ابو عمر الطاهر صاحب عنوان و ابو الفتح بن شیطا و ابو
 بغدادی صاروخ و و نیت در جامع البیان و حرز اللامانی
 و قمره و غیره و این مد و مختارند یعنی توسط و طول و در وجه
 معین و مقاربه از برای سه قرا و لازم شده و دو حرف است در
 این کثیر یا قی و اَرْنَا اللّٰهَ بَیْن و عین و وجه بطریق
 بطریق مذکور از برای وی در حکمتی باشد و آن تا ساکن

و عارض غرضه مثل القليل والميلت والحسيني
 والموت والطولت ودر حالت توقف با سکن
 با شام در اینجا شام جائز نیست مضموم باشد یا غیر
 همان سه وجه که طول و توسط و قصر است در وی جائز است
 از برای سه وجه و در شاطی است و هر گاه این نفی این
 وجه از شاطی میکند استعدا فهم شاطی ندارد و طول
 منسوب الی الحسن علی بن مبرست و اصحاب وی و توسط
 منسوب اکثر محققان و اختیار حافظ ابو عمر و اینست
 و شیخ شاطی بان اقرار میکرد و همچنین مکرر وی است از
 امام عبید الله و ضاع از کمال عباسی خبر از شاطی و
 قصر منسوب جدا قاضی ابوبکر شادانی و ابن مسیطر
 و ابو محمد بسط خياط و ابو علاء مکی و ابن شریح تهر و

استاد

استاد ابو النجاشی و با مصری بقدر اختیار میکرد و بنابر این ضاع
 از کمال خبر بر روایت کرده و کمال از وی و اختیار شیخ بران الدین
 جعفری ازین و شیخ محمد جزیری در شتر فرموده است که تحقیق در این
 است که این سه وجه درین چهار و این شستر الا از برای کسی که
 در حر و فیه این باب شیعیه کرده اما از برای کسی که در اینجا قصر
 اینجانب از قصر نباشد و اگر در اینجا توسط کرده و اینجا نیز از
 توسط و قصر جائز نباشد خواه که اعتبار بمبارق کند و خواه نه و
 عارض غرضه مثل القليل و الباسا و اللیل رای و کیف
 و فضل و بالبحر القفنی و را و غام کسر و سه وجه طول و توسط
 قدر در وی جائز باشد و از هر یک که مد توسط را نقل کرده
 استاد ابو عبید الله بن القضاة است و است اعلم و اما
 سنوی محمد بن الحسن در نفی و آن سبب فی حق و مهم نیست نزد

اگر چه نزد قریب است و او از برای نمره وارد شده و اگر چه
 است در تعظیم و مانند لا اله الا الله ولا اله الا هو ولا اله الا انت
 که از برای قاضی فصل وارد شده و بعضی از کتب قریب مثل مختصا
 ابو موسی طری و ابو القاسم زری این مهران و حاجانی و غیره و
 از طرف ایشان خوانده ایم و از آنجا که در بعضی از کتب لا ابریه
 لای نظی جنس از برای نمره باشد مانند لا ریک و لا جرم و لا
 شئت و لا مرق و لا میول و لا معقب **تیس** معلوم شده که
 نمره در هر وقت در هر وقت و شش موجب پس در کاه باشد که لازم
 باشد مثل اولی که و دایره و کاه عارض باشد مثل بجا و در حالت
 وقت یا بر عارض باشد مانند او نتم نمره و آنکه فصل میکند بین
 بلف و کاه ثابت باشد و کاه متغیر مثل سوره در حالت وقت
 نمره متغیر در آن شود و کاه قوی باشد با آنکه حرکت مایل از جنس

ملک

باشد یا آنکه حرکت مایل از جنس نباشد و همچنین سبب کاه
 باشد مثل انا حق یحیی و انا حق ایل و کاه عارض باشد مثل
 و انتم من جنات در حالت او غام کبر و وقف و کاه متغیر
 باشد مانند الحمد لله و هو لا اله الا انت و در حالت وصل
 اول از برای مد و دوم از برای ابو عمر و کاه قوی باشد و کاه متغیر
 و قوی است که لفظی است که ساکن باشد با نمره متصل در قوی
 ساکن است که لازم باشد و نمره بعضی ساکن مدغم قوی است از نمره
 ساکن عارض قوی است منفصل و متصل از سبب که مقدم باشد حرکت
 مد و ضعف یا نیست و کفتم سبب لفظی قوی است از معنوی از جهت آنکه
 جمیع علل است و ساکن اقرار است از نمره بنا بر آنکه مد بران قائم مقام
 حرکت است و ممکن از لفظ محقق حاصل نشود الا بعد معنی از مد عدم ممکن از لفظ
 و از جهت تفاوت در این است و از فصل نمره و سبب لفظی قوی است از لفظی از جهت آنکه

مجموع علیات و اگر متفاوت از جهت آنکه در منفصل فصر نیز وارد است
و منفصل فوقی است از طرف مقدم هر حرف مد از برای آنکه مختلفند و
بعد از سطر متعقد بر مد منفصل پس گاه نیز دو سبب جمع شوند با
قوت و لزوم مد لازم و واجب باشد و گاه یکی مختلف شود یا در
ضعیف یا در دو ماضی شرط مقید عارض شود و سبب قوت باشد و منع
باشد البته و گاهی یکی مختلف باشد یا سبب عارض شود یا غیر مد باشد یا سبب
برین قواعد چهار قسمند و نیست مخرج ثانیه اولی آنکه مانند خلوا الی جائز
باشد از برای ضعف شرط با اختلاف حرکت سابق و منفصل یا نقص
و جائز باشد مانند شی و سوره اگر چه در بعضی احوالست خاصه از برای
درشش در همه حال از برای قوت سبب اتصال همچنانکه جایز است معین
و یائین و جالین و مد مانند الموت و اللیل در وقت از برای قوت
سبب چون قاتی در مانند آنتم و آیتنا و انزل در مد سبب سال

افضل است بعضی عینا بشرط کرده اند اگر چه بعضی است از برای آنکه بعد از وی
نیز متصل است و قوت دارد پس از باب متصل باشد و نظر اعتبار عروض
ایدالت در مانند آنند نیز تمام از جهت قوت سکون که بعد از وی است
از وی و این مذنب جامعیت و از آنکه است بعد از آنکه این شرح کردیم
کافی بود یعنی کرده و ظاهر کلام غیر سببها آنتم آیت و سبب و قوت
عبد الواحد ماضی در شرح تیر در باب حزن بین من کلامها که خط ابو عمر
و کبر و قالون و شام و ابو عمر و بدخلوها کفره اند فعلی نه الله یبلی
و المذنبه الا ان مدشتم اطول و مد السور فقر و مد قالون و الله
اوسط و کلام من قبل الله المنصل و غیره و مد از طریق کاتب رسا و خوانده ام
اما چهار شایمان و مهربان و مغایره و عراقیان و عدم اعتبار نه
منفصل از سبب مد فیهم از برای و درشش معارضه است با سبب انجاس است
و سکون از سطر افترس و اگر کسر الراهه تقبیل و تحقیق به این باب

نشانی از حرکت بر این است که گاه که سیر از منفی خود متغیر شود
 از آنجا که گاه که سیر از منفی خود متغیر شود
 در دو مرتبه مثبت و منفی و در دو مرتبه مثبت و منفی
 خوانده ایم و اول از جهت نزدیکی از این جهت که این شرح
 و شایسته و اول از جهت نزدیکی از این جهت که این شرح
 اصل کرده است و قاهر معادل با لفظ معادل با اصل اولی و اقیس است
 و تحقیق درین باب است که گوئیم اگر سیر باقی نیست چنانچه از فرائد
 ابو عمر و الم احمد در فرائد منقول باشد و اگر باقی نیست چنانچه
 در زوایات قبری و قانون مدنی آمده تا موجود بود و هر چه باشد
 و بعضی از شرح شافعی در مثل این توسط اعتبار کرده اند مراعاة لایان
 و حبس بکون وقف کرده اند و این حبس صحیح نیست و فرق میان عود
 موجب تغییر و اضمحلت و خواهد آمد و اگر بنده ساسی نشاء آنرا که
 بر گاه از برای ابو عمر و هو لایان کنیم خوانده شود و در فقر منفصل
 کند که همه اولی محذوف است چنانچه مذکور است در هاء فقر

بدرار

باید کرد از جهت انفصال و در اول آن کنیم و در جهت از جهت عود می باشد
 و اعتبار بعارض می باشد و در فقر منفصل اولی آن را البته باید کرد و جای
 ثبت مد با فقر اولی آن از برای آنکه خالی از آن نیست که اولی
 آن را متصل بخارند یا منفصل اگر منفصل گیرند با مد ما او را مد باید
 کرد و با فقر فقر و اگر متصل گیرند از با فقر باید کرد پس در حکم
 مد که انقضای متغی علیک است با فقر اولی آن که انقضای متغی
 غیر است و همین نیست باشد پس غیر از مد و در جمع ابو عمر صحیح می باشد
 عاقل بر گاه شود از برای ابو عمر تا انتم هو لایان و تقدیر کنند که
 تا انتم از برای تنبیه است پس در وجه منفصل جائز باشد و در انتم
 بنا بر غیر مرتبه و در وجه متصل جائز باشد الا فقر در دو مد تا انتم
 و فقر هو لایان جائز باشد از برای آنکه وجه ندارد ساکن بر گاه
 و مل کنند الم فائده ال عمر از انقضای جلال دریا، مهم از برای فقر
 مد و فقر جائز باشد با اعتبار استحقاق حکم و اعتبار بعارض و در دو
 از انتم منصوص است و ابو الحسن بن علوان در تذکره گفتند که در وجه

بنویسند این من غیر خوانده ام و بقصر اخذ میکنم و ابو عبد الله الفارسی گفته که
 اگر درین محل توسط بنویز اگر بنده مراعات جانبینی کرده باشند موجب باشد
 چنین گفته اما چون تقه و قیاس است و نقل باین مذهب میگرد و اصل
 و درین باب نقل در روایت است پس توسطی که او گفته اصل عمل نباید کرد
 و درین سبب که سکون وقت است نسبت و فرق است که در سکون و وقف
 سبب قهر میفرشته و سبب مد عارض پس اگر اعتبار عارض می کنند
 باید که در دو در تفاوت است پس توسط نیز یکی بود و مدخل یافت و اینجا
 سبب میفرشته و سبب قهر عارض را اعتبار نمیکنی و حکم استحقاق سبب
 همان مدیکه پیش از تفریب بود نباید که اگر اعتبار عارض میکنی قهر است
 و در قهر تفاوتی نیست و آنرا اعلم مسئله در عمل باجوی السبب است
 درین دو تفریب است **اول** هرگاه وقف با سکون یا با اشیام کنند برآند
 بشاء که و یقینی و سکون قهر در آن اصل جائز نباشد اگر چه
 بروی که سکون و قهر و محض توسط بنویز جائز نباشد از برای کسی که
 مذمتی در واصل است نسبت بلکه عمل جائز نباشد یعنی اگر کسی را در

مرتبه توسط باشند هرگاه که بر مانند سکون است و وقف کنند شیاع تواند بود و
 اعمال سبب اصلی کرده باشند با تقوی سبب عارض پس اگر قرار وقف کنند سکون
 از برای عدم شفاء بر علی السماء و خالی از آن نیست که اعتبار عارض میکنند یا نه
 اگر کنند مثل حالت واصل باشد یعنی همچنان باشند که مانند حساب و
 کتب از برای او در حالت وقف سکون قهر کرده باشد پس اگر مرتبه
 توسط نگاه دارد و اگر اعتبار کند عارض بر توسط زیاده کند و حال
 اشیاع برآند و همچنان باشند که بر ترتیب و حساب زیاده قهر کرده
 باشد پس مثل شفاء پنج وجه جائز باشد اسکان با توسط و اشیاع
 اشیام با توسط و اشیاع روم با توسط و در شمال السماء سبب
 اسکان با توسط و اشیاع و روم با توسط و در شمال سیفک الدماء
 و حتی نفی دو وجه باشد سکون با توسط و اشیاع **ثانی** فاعلموا
 و اگر درین صورت از برای و شش سکون کنند بغیر از اشیاع جائز
 نباشد از برای آنکه مرتبه در مد اشیاع است و سبب میفرشته بلکه سبب
 سکون تقوی زیاده نشده پس در مانند شفاء او را در وجه باشد

و در کلام مذکور خلاف نبت و لام بل و هل و قل در لام و را
 مثل بل تا یاء و قوا و قل لم و قل ربکم و بل ربکم و بل
 لا و هل لک و این لفظ یعنی بل و قرآن عظیم بر این سبب و ما
 عام ادغام نکردیم و درایت الّا تا در ذال در یکت ذلک
 در سوره اعراف و بار دوم او کتب معنا و سوره هود و نون طم
 و کانه را دریم و درایت بکر ادغام نون بین و نون و القلم در
 و القرآن و القلم و ذال را در تا از باب افت و اتحاد مثل احدکم
 و احدکم و در باقی مسائل مختلفه اظهار کرده و ان این موضع
 اذ در نزد شش حرف تا و جم و دال و ز و سین و صاد مانند اذ
 تبی و اذ جعل و اذ دخلوا و اذ نزل و اذ سمعتم و
 اذ صرنا و دال در نزد شش حرف جم و دال و ز و سین و
 و صاد و ضاد و طمانی و لقد جعلنا و لقد فرانا و لقد
 و قد سمع الله و قد شفعا و قد صرنا و لقد ضل و لقد
 فلک و تا ثانیست ساکن نزد شش حرف تا و جم و ز و سین

و صاد

و صاد و ضاد مثل کذبت ثود و حبت جنبها و حبت
 نزلناهم و انبت سبع و حشرت صذرهم و کاش
 طالمه و لام بل نزلنا بحول یوب الکفار و نیز این لفظ در قرآن
 بنامه و نزد نون مثل نزلنا و نزلنا مثل هل تنفون و لام
 بل نزد هفت حرف تا و ز و سین و صاد و ط و نون و نون
 نزلنا و نون و بل نزلنا و بل نزلنا و بل نزلنا و بل نزلنا
 و بل نزلنا و بل نزلنا و بل نزلنا و بل نزلنا و بل نزلنا
 یا ساکن نزد فا و ان در قرآن جم جا واقع نشد و بار ساکن
 نزد فامثل و یعلیٰ فسوف و سوره نسا و ان تعجب فح
 در سوره رعد و قال اذهب من و سوره سبحان فادب
 فان لک در سوره طه و من لم یب فاولئک در سوره حج
 و نزد میم در عذاب من یشاء در آخر سوره البقره در قرات ابن
 عامر و عام و فاء ساکن نزد باء تخفیف بهم در سوره سباء و را ساکن
 نزد لام و افسر حکم و در هر جا که واقع شود و لام بفعل مخبروم در ذال

من يفعل ذلک هر جا که بشود اول ساکن نزد و آن در دو موضع
 سورة آل عمران است و من یؤتی الذنبا ومن یرد نقی
 الاخرة و ذال ساکن نزد ما، فقیه شد و سورة طه و در حدیث
 در سورة دخان و ذال ساکن و زتا مثل لیست و لیست هم را کله
 و رساکن نزد سین او رساکنها در سورة اعراف و زخرف و
 ذال ساکن در ذال که بعضی فکر در اول سورة مریم پس با صم
 آنچه ذکر کرده شد از مسائل فقهیه ادغام میکند و بر دایره این مسائل
 اظهار میکند و الله اعلم **باب بیستم** در احکام تنوین و نون ساکن
 تنوین و نون ساکن چون بچون بخوانند حکم یکجا حکم کردند اظهار
 ادغام و قلب افضا اما اظهار نزد حرف صلی است که آن حرفه و او عین و صا
 عین و غایت مثل من امن و عذ ابکم و یمنون و یزید یزید و یزید
 و من یمل و یمنع علیهم و یمنعون و من یحکم حیدر فیسبقون
 و من علی و علق عقور و الخیفة و من خلق و علیهم خبر و
 اظهار در بی ارضه بوجوه اینست بجه نون و ابی صنف و غرض مستثنی از

نوع بجز حرف نون عین و فا اخفا نموده اند و استثنا کرده اند لفظ
 و فسیف ضون و این یکی غیثا را اما ادغام نزد حرف یون
 باشد در لام و ابی عت و در ثبا غن من یثا و یثا و یثا و من
 یثم و غنور یثم و من یثا یثم و من یثا و یثا و یثا و یثا
 و من و ال و غشا و و کلم من نادر و غایت نا بینه اما در لام
 و ال کفر فاعنه نقل کرده اند و در و او و یا از خلف که را و حذو
 عدم غن متقوت و بعضی از ابی صنف نیز گفته اند و متقوت نون را از یون
 اخراج کرده زیرا که داخل در ادغام متغلب است و فی الواقع صیغه بهتر است
 پس درین حکام ذکر نون در حرف یمنون ناچار باشد و اگر مراد
 ادغام باشد در غیر متغلبین در آن حکام ذکر در همین نادر و الله اعلم اما
 در حروف یمنون بوسیله قریب بجز بود و نا بینه در لام و ابی و
 شدت قریب اگر نون ساکن با او و در یک کلمه واقع شود و آن در
 قرآن عظیم چهار لفظ وارد شده و او در دو موضع قنوان و قنوان
 و یا در دو موضع دنیا و دنیا اظهار بایر که در زیر ادغام کننده را

مشبه بعضا بعضه و در هر شایع در آن بفرموده که و عذرها للكل
 اظهر و بکلی مخافة استباه للمصنف انقلد اما قلب کای باشد که نونا
 ساکن و ریک که با دو و یک و تنوین در دو کلمه بسیارست مثل انتم و
 این باء جمع بصیر که نون و تنوین متقلب بهم میشوند و چون
 بهم شوند اخفاء با غنه باید کرد قبل بهم از غنه است که مع مواضع
 و غنه در بین جهر و سفل و انفتاح و انغلاق و مشا که است و در خروج و
 جهر و سفل و انفتاح و انغلاق اما اخفاء و باقی حروف مجت
 و آن شانزه حروف و چون الف حاجت به باز و حروف مرانه که تا
 و تا و جیم و دال و ذال و ز و س و ش و ص و ض و ط و ظ
 و قاف و کاف و از برای هر یک سه مثال غده میشود و نون و ریک
 که دو و یک و تنوین در دو کلمه مثل انت من کنتا جتا تجری علی
 للنت العظیم من عمره قولاً نقلاً انجینا من جنات عشاء
 جاء انداد من وایه کاسا واما اندادهم من ذریه و کما
 ذریه انزل من وکینا سائر ذریه من منسبانه من منسبانه

فانها

فانها سالف انشاء من تشاء متبارک انظر من صلیها
 متصود من صلی کلا ضربنا بقسطا و من طین صعبا
 طینا انظر و امین طهیر خللا طلبلا انفسکم من
 فقل سیوا باقارحین انقدکم من قالوا لکن کان علیکم
 و در اخفاء غنه لازم باشد و بیج اصرار و تر که قانزده اند و این
 حروف بقدر اقرب بعزایان باشد پس به اقرب باشد اخفی و جهر
 اخفی تر و حروف بازده که این حروف از نون چون حروف
 بعد نیستند تا اظهار باشد و مثل حروف یطرون قریب نیستند تا ادغام
 باشد پس در بیان قریب و بعد باشند بضمایان اظهار و ادغام و آن
 اخف است و غزلانم باشد چنانکه شیخ شاطبی گفته و قلبها جیمیا
 لدی الباء و اخفها علی غنه عند البوق و در باقی کتب قرات بر طبر
 اما نون و میم که هر یک سه در باشند البته غنه باید نمود مثل ان الله
 و الجنة و الناس و اما جیم و شیخ محمد خلیل در مقدمه نون کرده و گفته
 و اظهر لغنه من نون و بهم اذما شدا و اخفین و بر شیخ محمد

علی کل شیء قلیب
 اخفاء م

تعیین نمود که اگر کسی سکن باشد و بیارسد ضربت نمی خورد با خطای غیر
مثل اَبْتَمَّ یا سَمَّ یا سَمَّ یا سَمَّ و قلوبی که بغیر این حرف دیگر باشد اظهار
باید نمود مثل اَلَمْ اَمْسُوْ عَلَیْهِمْ غَیْرُ الْمَغْضُوْبِ و در او و فاعله
در اظهار باید نمود و علی قلوبهم و علی و فاعله اَصْباحهم اَلَمْ اَنْفَا
رُکُوْبُهُمْ و الله اعلم با اَبْتَمَّ یا سَمَّ یا سَمَّ یا سَمَّ و در وقت
و در اصطلاح قرآین که است انما بعد وی و درین باب دو فصل
فصل اول در احکام و وقت و از احکامی است که قصه را نام
سوره بیک نفس خواند و از اجرام اختیار وقت باید نمود از جهت
وقف و تعیین حسن ابتدا بعد از آن و وقت متفرجی که از وقت
تمام و کاف و سن و قبیح و وقت تمام است که کلیه موقوف علیه را اطلاق
نشد از وی یعنی در از روی لفظ مثل وقف بر ملک یوم الذین
و ابتدا با یا که بعد و تمام از جهت آن گویند که سخن تمام و در طلب را اطلاق
نشد پس درین جا و وقف نوا کرد و یا بعد از آن خواند و وقف
است که کلیه موقوف علیه را اطلاق یا بعد از آن در وجهی از لفظ مثل وقف بر ملک

مثل فعلی نفس و بدن و وجه قرات و اینها با هم می توان کرد و یکجا با هم می فهم باید کرد و
 در اول علم به موضوع نیست که وقت بدان حرام باشد و هیچ موضوع نیست که وقت بدان
 واجب باشد و چنانکه در کتب معتبره آمده و هیچ چیزی در شریعت نیست که بدان
 در وقت نماز و غیره واجب است و این وقت واجب را حرام نموده و این سبب است
 در بعضی از مسائل فقهی و تبیین این سخن نموده و الله اعلم
باب هفتم در بیان وقت در احوال و کیفیت آن بدانکه وقت را در
 کلام عرب چنانکه معتبره است و تحت الزام و هر چه نزد قرآن و جهانبگوان
 و این اصل است و در علم و احوال و فعل و افعال و عذر و انقباضات
 و الحاق احوال و عذر و انقباضات و اینها با هم است که لایق حکایت نیست و مثل قید و غیره
 قرات بعضی از قرات است و انقباضات و انقباضات از قرات که در وقت نماز
 می باشد مانند قرات و اینها در قرات است که هر چه در عذر و انقباضات است بدانکه در
 و صلیت نیست بر کشنده و ان با ذات زوایا نیست مثل لیس و الی الیه که در کتب
 قرات در باب و اینها مذکور است و افعال و فعل است که در باب و وقت
 باشد بر منزهات مثل قرات و التفتی و عشق و سب و الطین و المراء و الیه

بر سر نو

در وقت نماز
 بر سر نو و چنانکه اول اسم معتبر است و چون به وقت شد که تنوین از ابدال
 بالفت مثل احادوم اسم نوشت نباید که در وقت ابدال می کنند و
 مثل حشمت نیست پس ابدال آنرا در مثل ابدال و غیره خوف صدور واجب حرمه و
 هشام و درین باب ازین و چنانکه در هیچ لغت و نیت بلکه لغت و
 و روم و اشام اما اکلان است و وقت بر کمال و در وصل می کنند از
 برای آنکه وقت معجز نکند و قطع و بکار که وقت خداوند است پس
 همانا اینها مخصوص است بکار اصل است که وقت مخصوص نیست بکار بکار و
 روم عبارت است از نظم بعضی حرکت موقوف علیه و آنچه فقیران است و خود
 نقل کرده و اظهار است و در کتب لغت و درین شریعت کلام حافظ این
 و دای که در کتب گفته شده به سبب عقلها و اشام عبارت است از انقباضات
 حرکت موقوف علیه بعد از آنکه از اشام کرده باشند و ازین فرق نیست میان
 بکار و اشام الا بخریک عضو بعضی نعمت تقنین و از اینست که او را می
 او را می توان کرد و از اینست که هر چه می کرد و وقت بکار جان نیست
 در طول و قیاس و فخر و اشام نیز جایز نیست و در روم که بعضی از

و حکم و دل داد غیر از اینست مثل حکم و دل پس ای انسان و قفسه او اگر که
 منقسم بر قسم کرد و قفسه بر آن غیر از اینست جانی نباشد در دم جانی باشد
 و این در شام و آن در صبح است اول آن در صبح و دوم آن در شام
 و از هر دو جانی که در صبح و در شام است و در هر دو صبح و شام
 و آن حرکت غیر از اینست که مانند لاریب و آن که الله و یومینون
 و اس و قرب و قول الکس که تجزیه کرده روم را در موقوف شده
 مثل علیین و یمن و من صد و کان و یحی الحق غلط و خطا
 و مخالف جمیع علماء و ائمه و در هر دو صبح و شام که در صبح و شام
 در وقت برنده و فتنه هر دو مثل صوات و کان و علیین و یمن
 پس سارا از آن که نیکو نهند و قفسه میکنند بروم از جهت انقاسا
 و این خطاب و جانی نیست بلکه صواب و قفسه نیست در اصل مذکور
 باشد و در صبح و شام که در میان ساکنان در وقت معفوف و شام بر آن
 جود در شام و شام که در بعضی از جهات از وقت میگذرد و در وقت
 مثل علیین و یمن و من صد و یمن و کان و غلط و خطا و غلط

انقل

اما نقل ندیدیم احد از ائمه اصحاب بلکه نقل کرده اند بر من او و انقل
 انقاسا ساکنی هر وقت جانی نیست در اجتماع تحقق مثل قفسه و علی القبر
 و در هر دو صبح و شام که در صبح و شام است و در هر دو صبح و شام
 و شام که در صبح و شام است و در هر دو صبح و شام
 اسکنه الکلا و علی و شام که در صبح و شام است و در هر دو صبح و شام
 الفتح و الغیب بلنی و الحیر و الکیر و ام سجد و الله اعلم سیم ما که
 لاحق اما سجد و بلنی و انما نیست مانند لاریب و الملائکه و القبله و الغفر
 چه دم هم صبح و شام که در صبح و شام است و در هر دو صبح و شام
 باشد مثل من استبرق و ذواتی اکل و خواه از برای الله تعالی
 باشد مثل یکی الذین و اشتر و القلله قسم و دم الجحاز
 باشد در آن و قفسه سکون و بروم نباشام و آن است که در حالت
 و صلح و شام که در صبح و شام است و در هر دو صبح و شام
 مالک یوم الدین و من الکس و فارهبوا و هولا و اوقت
 سبع سمات و عجیبی که در وقت نباشد از هر دو صبح و شام

در وقت هر دو می شود مانند غنی المراء و طبق الشواء انکه منقول باشد از حرکت
 دیگر که در حرکت از جمع الیم یا از برای التفای ساکنین باشد و ساکن از حرکت
 مثل قائلت آخره و جبه الارض تا انکه ساکن ثانی عارض اول باشد مثل
 نوبین در بویک و چنانکه درین مجموع وقف با ساکن یا به بویک پس هم
 جائز باشد در آن وقف با ساکن در دوم و اشام سر و آن است که در وصل
 بقیه مدام که آن منقول باشد از حرکت دیگر یا از جمیع التفای کسی پس در
 حرکت باشد مثل حرکت از حرکت بنا و حرکت قول از حرکت قول که محذوف
 از حرکت باشد حرکت از حرکت اعراب القه و کلین و محذوف و مثال حرکت
 من قبل و من بعد یا صایه و مثال حرکت منقول از حرکت قول و قول و المراء
 و مثال حرکت منقول از حرکت دیگر که نمی شایه روم و اشام او در ضم لام علوی
 و قول من او و مثال حرکت التفای ساکنین و ثانی قائلت آخره
 و دل و لقد استمرنا و سیم علیکم القتال و هم الاستیانه انانکه
 میکنند و اما ای ضحیر باعتبار ما قبل منقسم می شود و به قسم از برای انکه
 منس از روی ساکن باشد یا متحرک اگر متحرک باشد منقسم می شود از برای انکه

متحرک بود یا متحرک یا کره مثل استمه و به و اگر ساکن باشد قائلت آخره
 ساکن جمع باشد مثل نه و نه یا غیر جمع و در غیر جمع هم قسم و اقلت از
 برای انکه یا الف خواهد بود مثل اجتهاد و نه یا و او در مثل عقوله و غنوه
 یا لینی و شروه و لر منه و یا ای مدی مثل فیه و الشایه یا لینی مثل
 و بین یدیه و بین یقسم سه مذکوره است یکی انکه اصل روم و اشام جائز
 باشد و از نشاط مستفاد می شود بلکه ظاهر است دوم انکه مطلقا جائز
 باشد و در تفسیر بر تفسیر و تلخیص و ارشاد و کفایه بخیرین نیست و ضمنا
 این مجامع است و هر دو جراحا فظا بوعمر و دوانی و غیر تفسیر
 کرده سیم انکه جماعتی از محققان تفصیل کرده منع کرده اند روم و
 اشام را اگر پیش از ای ضحیر ضمه باشد یا کره یا او و مدبر الحقی و یا
 یا مدبر البی و در غیر این شش صورت بخیر کرده اند پس در جای پیش
 از برای ضمیر ساکن جمع یا الف یا فتح روم و اشام جائز باشد و بگوید
 این طائفه و در غیر این که آن شش مثال دیگر باشد جائز باشد و این قولیه
 کرده و شرط اول آنکه کور است و اشیا شش محمد جزیر این بود چنانکه در تفسیر

باین کرده پس در مثل البر علیه اگر وقت کنند عذیب است که مطلق
 تجوز میکنند اسکان و روم و در چهار تکبیر در وجه اسکان طول و عرض
 و توسط جازیمه چهار وجه ذکر کرد و مثل فیه فرق میان حرف مد و
 این نیست در تجزیه توسط و غیر بقدر که وجه طول در حرف مد اول است و این
 انصاف و در مذکور است که اشارت روم و انعام تجوز میکنند سه وجه باشد
 با اسکان و آن طول توسط و تقریب و در مثل اجتناب و هدیه تجوز میکنند
 اشارت را تجوز میکنند هفت وجه باشد با اسکان و سه پنجم و یک روم
 و در انکشاف از برای بعضی هفت وجه باشد و از برای دیگران چهار وجه و
 استظهار آن در آتافیه و آنرا علم **باب** در استعاذه باین
 آنکه عذوبان کفنی در اول تلاوت است و یکبار یک گفت اگر استعاذه
 و اگر تسبیح یا نذر نماند استعاذه یک گفت و جازیمه و قف بران
 و وصل باین عذوبه از قرآن مخصوص باین یا مجز در یا سور و صیغه
 وی بعد از تسبیح اعوذ بالله من الشیطان الرجیم است و اگر زیاده برین
 نماند تجزیه جازیمه و در روایت از حضرت رسول ص و از شیعه و غیره

تصریح باین کرده بقول علی بن ابی طالب فی الخو لیسر و ان نزلت ربک منزلاً
 علیک محمدلاً اما کثیر در سوره نحل و از شیعه و بعضی ازین نیست دانسته
 در جمیع احوال و در آخر تلاوت گفتند که از بعضی قرائین اخذ و حمزه
 نقل نموده اند صحیح و معمول نیست اما زیاده از اعوذ بالله من الشیطان
 الرجیم آنچه صحیح است و فقیر از کثرت خود نقل دارد نیست است اول
 اعوذ بالله المتبع العلم من الشیطان الرجیم و دوم اعوذ بالله العظیم
 من الشیطان الرجیم سیم اعوذ بالله من الشیطان الرجیم و آنرا
 هو التسبیح العظیم چهارم اعوذ بالله العظیم التسبیح من الشیطان الرجیم
 پنجم اعوذ بالله العظیم من الشیطان الرجیم و آنرا هو التسبیح العظیم
 ششم اعوذ بالله التسبیح العلم من الشیطان الرجیم و آنرا هو التسبیح
 هفتم اعوذ بالله من الشیطان الرجیم و استفتح الله و هم در الفاتحه
 هشتم اعوذ بالله العظیم و بوجه الکریم و سلطان القدریم
 الشیطان الرجیم **باب** در سبیل بدانکه تسبیح است الرحمن الرجیم گفتند
 و اینند ای سوره از سوره قرائین جازیمه الا سوره توبه که تسبیح است

لا بد است غیر کردن ضا و مستطالنه و غیره اواز ظا و لا بد است
 کردن از تخریک حرف سانی و تکیه متحرک و اصل اس و شباع و سی
 چون میگویند بدانکه علم و کس و یقین و معلوم الی این خوانده اند بعد از هم و
 و این خوانی نیز و بعد از این غا و حمزه و لا بعد از هم میگویند علم و حمزه
 برایت سوزن طریق شاطر و بعد از این غا و حمزه و لا بعد از هم میگویند علم و حمزه
 کرده بتوبی ارجم هم مظهر و با قرآن با خوانده اند و حمزه و لا بعد از هم میگویند علم و حمزه
 ایکر بخفت و سبیل کالیا خوانده و با قرآن تحقیق خوانده اند در حاکم
 و وصل این و قبل که در این کتبه و و پس که را و یقین و لفظ
 الصراط البین خوانده اند و با قرآن غیر حمزه نصبا و خالصه
 اند و حمزه اشما کرده و یک را و را و کتبه و لا بعد از هم میگویند علم و حمزه
 شیخ خالصه و را و را که نصبا و حمزه و لا بعد از هم میگویند علم و حمزه
 را اشما کرده و و را را با نصبا و خالصه اند و حمزه و یقین و لفظ علم
 و دو موضع بضم نا خوانده اند و قفا و وصل و باقی قرآن کسره خوانده
 اند و این نیز و ای حمزه و لا و مالون و غیره لفظ علم در و دو موضع داده

و ضمیر

و ضمیر را شباع کرده اند تا آنکه و او را حاصل شود و با قرآن
 با سکون خوانده اند و الله اعلم **باب** دوازدهم
 در اختلاف قراعه در سوره اخلاص بدان و تفکرات
 تفکرات سوره اخلاص یکی است و بعضی گفته اند که
 است و نونده که است و نصبت و شش حرف است و این
 سوره در عراق و مدنی چهار آیه است و نیز مدنی و شامی
 آیه است پس یک آیه خلافت علمی و شامی علم بلد را
 تنها یک آیه دانسته اند و باقی لم بلد و لم بولد را با هم
 یک آیه دانسته اند و ناجا است از بیرون آوردن
 حرف از حجه و را با صفا چنانکه گذشت و لا بد است از
 تفخیم کردن لفظ الله که درین سوره واقع است و در
 وصل کردن لفظ الله تنوین را کسره باید داد و ای

نه کام الله را ترقی باید کرد چنانکه قبل آن مکسوس است و تا
 از قلقله ال که در آخر الفاظ این سوره است در حالت
 وقف و در حالت وصل اگر ساکن باشد و در وقف
 بین قلقله است و ادغام باید نمود و نون لم
 یکن زاد لام له ادغام یقصد جمع قرآنا ابو جعفر که از
 و رتبه منقولست و حذف که له او را هم است کفو را
 بواو و ضم خوانده و با قرآ ایه خوانده اند بخار و او
 و یعقوب حمزه خوانده اند لیکن با سکون قادر است
 و حمزه نیز سکون فا خوانده در وصل اما در وقف نقل
 میکند حرکت حمزه را بجا و حمزه را حذف میکند و کفا
 و نیز در وقف نقل میکند حرکت حمزه را بواو مفقوصه که
 بعد از و الف باشد بدل از تنوین با ساکن فا که کفو آید
 و باقی قرآ ایه و ضم فا خوانده اند چنانکه گفته شد و اعلم

(ختم)

خاتم در حین قرآن بدانکه طری بر دو قسم است یکی در حین جلی
 که در کلمات قرآنی یا در اعراب تغییر واقع شود و یا در حین منقولست
 و این یکی معلوم شود خواه قادر و خواه غیر قادر
 خفی است که حرف فرقه بد نشود یا در حین خود ادغام
 یا خلل در صفا حاصل آید و این معلوم نشود مگر کسی را که
 قرآن را فرا گرفته باشد از استاد حاذق صاحب تسلط

والله اعلم بالصواب بحسب الکمال
 الخیر یعون الملک المأمیر
 فی شهره الرضا علیه
 والسلام و حبیب
 من یستغفر له

[illegible]

بالتفصيل حيث قال بنزل
عليكم فيه

3

[illegible]

10

[illegible]

۵
مجلس اول
در بیان احوال و سیرت
و صفات و مناقب و کرامات
و شجاعت و دلیری و غیره
و در بیان احوال و سیرت
و صفات و مناقب و کرامات
و شجاعت و دلیری و غیره

7/2

في الزيادة عصفه او نزل اليها حتى خرج منها سبع دلاء وان منها ثلثا او سبعت
فيما خرج من الماء كله **عمر بن ابي حفص** قال ان اذينة زهر لرداء ومجرب لم
يزيد من عمره الا حتى ان ابي عبد الله واخي عبد الله لم يزلوا يرضع فيها القوار
العارة والكلب والاربعون قال يخرج فيخرج من الزهر لرداء من ثوب وخن
سبعين خرا عصفه بالقرب من نوح الخن في مخرج من ابي حفص عصفه من
تفعل عرقا في الجرح من ابي حفص عصفه قال سألته عن الرجل يرضع فيها
الكلب والاربعون والعارة والكلب عصفه فقال لا يخرج الا ترث منها
دلاء فان ذلك طهر ما اثن الله **عمر بن ابي حفص** قال سألته عن الرجل يرضع فيها
الكلب عصفه قال لا يخرج الا ترث منها دلاء فان ذلك طهر ما اثن الله **عمر بن ابي حفص**
بن جعفر عن يعقوب بن زبير عن ابي عبد الله عصفه من عرقا في الجرح
في الزهر لرداء الصبي او نبت سبعت دلاء او جرحا في الزهر لرداء الصبي
او جرحا في الزهر لرداء الصبي او نبت سبعت دلاء او جرحا في الزهر لرداء الصبي
الطاهرة فامره العصفه ورضع من ارض الصبي فذلك هو يعقوب
الجرح من جرح الزهر لا التقطه وانما قال في الزهر لرداء الصبي
الطاهرة الجرح وان كانت سبعت دلاء او جرحا في الزهر لرداء الصبي
الجرح من جرح الزهر لا التقطه وانما قال في الزهر لرداء الصبي
الطاهرة الجرح وان كانت سبعت دلاء او جرحا في الزهر لرداء الصبي
الجرح من جرح الزهر لا التقطه وانما قال في الزهر لرداء الصبي
الطاهرة الجرح وان كانت سبعت دلاء او جرحا في الزهر لرداء الصبي

Handwritten text in Arabic script, likely a continuation of the manuscript's content, written in a cursive style.

احمرین

حقیقی

[illegible]

و تبرک و توفیق الهی
مکمل است و در این کتاب
صحت و سقم و حق و باطل
چرا و چه و کی و کجا

الحمد لله

[illegible]

Handwritten text in Arabic script, likely a signature or note, located at the bottom of the page.

1

Handwritten text in Arabic script, likely a signature or note, located in the bottom right corner of the page.

37

[illegible]

المصنف

[illegible]

الرحمن

۱۹۹۹

[illegible]

من الشئ وحده من حكم الازدي قالوا في انهم اعدوا السطح ليعيد السور وال
طريقه ليعيد ذلك الموضع فقال ان كان ليعيد ليعيد في الرج وكان حافا فلا يكر
به الا ان يكون تحت سلا من ذلك الطاهر وفي يوم استمر الى ان افرا او الشرح
بالصفت وانما لا بأس بما في الرج لما عليه لعل المكان الذي تحتها لا يكره
الصفوة من ان حقه في ذلك استثناء من زواره انه سأل في حقه
عن السور يكون على السطح وفي المكان الذي اريد فقال ان احسنه الشرح عليه
فوقه من احد من حقه من السور على من جعل قال سأل عن الاصل السطح
ليعيد السور في ما سأل عن السطح في ما سأل في السطح في ما سأل في
الحديث من شئ في نفسه من انما في يوم في السطح في الاشياء كما في السطح
والعقب المروءة في حقه في العز في ما سأل في السطح في حقه في الصلوة
عليها والصلوة عليها لا يستلزم وضع اليدين عليها وكان في ذلك من احد من
مقوى هذا القول في قول من قال في السطح في السطح في السطح في السطح
ان لا يظهر في ما دام وطبا او السطح في حقه في السطح في السطح في السطح
الحديث في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
عن السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
ان المار وانما في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
وجوب احد ان المار في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
المسجد التي حصة من ذلك السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
الشئ ان المار في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
فكذلك في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح

الماء ما ياتي من السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
والا فلا يكون في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
المسجد في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
حديث في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
فيها من السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
لكنه في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
ويعبر في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
توابعه في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
مسجد في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
ان في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
باس ان كان في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
ما في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
شعر في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
ويعبر في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
وفيه في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
كذلك في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
الطاهر في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
الاختلاف في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح
عدي في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح في السطح

[illegible]

Handwritten text in Arabic script, likely a signature or date, located at the bottom of the page.

[illegible]

۱۰۰

ما من رسول الله
 اعطى عليه السلام درهم من الخفاب
 انظر من الف درهم من الخفاب
 ارسل عليه السلام درهم من الخفاب
 واعطى الكلبة درهم من الخفاب
 وتفرج به الملكة وتسلم به الكلبة
 لله ملكه كبير وهو بركة له في قبره
 ما من رسول الله
 اعطى عليه السلام درهم من الخفاب
 انظر من الف درهم من الخفاب
 ارسل عليه السلام درهم من الخفاب
 واعطى الكلبة درهم من الخفاب
 وتفرج به الملكة وتسلم به الكلبة
 لله ملكه كبير وهو بركة له في قبره

[illegible]

مزموع
ذكر العلامة في المنهج

[illegible]

[illegible]